

నాటకాలు

భక్తి,జ్ఞాన,పురాణ,జానపద

శ్రీకృష్ణ ప్రతిజ్ఞ

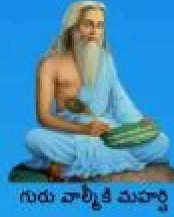
సదాశివ సమారంభాం

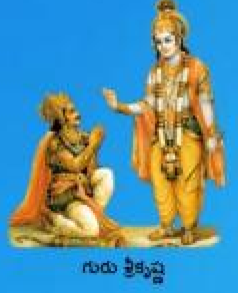

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

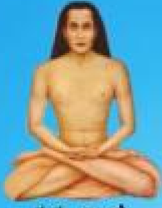

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

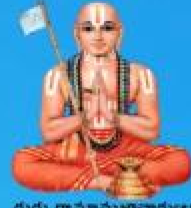
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

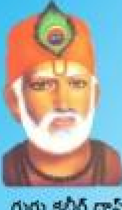

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

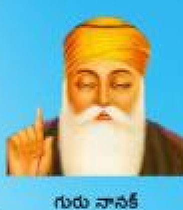

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

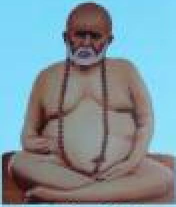

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050014561

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
• Rashtrapati Bhavan • CMU-Books • Sanskrit • TTD,Tirupathi • Kerala Sahitya Akademi	• INSA	• Times of India • Indian Express • The Hindu • Deccan Herald • Eenadu • Vaartha	• Tamil Heritage Foundation • AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ

(ఐదంకముల పురాణనాటకము.)

ఇది

విశాఖపట్టణ వాస్తవ్యులగు,

కీ. శే. సన్నంకన్నయాచార్యులుగారిచే

రచింపఁబడినది.

ప్రకటనకర్త:

కురుకూరి సుబ్బారావు,

సరస్వతీబుక్‌డిపో, బెజవాడ.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ:

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1935.

 [వెల 0—12—0.

ఇందలి పాత్రలు

—: పురుషులు :—

విఘ్నేశ్వరుడు—పార్వతీ మానసపుత్రుడు
ఈశ్వరుడు—త్రిమూర్తులలో దొకడు
కృష్ణుడు—యాదవచక్రవర్తి
సత్రాజిత్తు—శ్రీకృష్ణుని మామ
ప్రసేనుడు—సత్రాజిత్తు తమ్ముడు
సైరవుడు— } కృష్ణ సత్రాజిత్తుల మిత్రులు
కంశికుడు— }
శతధన్వుడు—ఒకరాజు, సత్రాజిత్తు మిత్రుడు
భృంగి—ఈశ్వరానుచరుడు
చంద్రుడు—ఈశ్వర శిరోభూషణుడు
రామశాస్త్రి— } బ్రాహ్మణులు
కామావధాని— }
వీరుడు— } శివానుచరులు
శూరుడు— }
సంహుడు—ఒక యాదవుడు
జాంబవంతుడు—భల్లూకరాజు

వీరుకాక బ్రహ్మ, మంత్రి, యముడు యాదవులు సేవకులు మొదలగువారు సమయానుకూలముగా వత్తురు.

—: స్త్రీలు :—

పార్వతి—ఈశ్వరునిభార్య
జాంబవతి— జాంబవంతుని కుమార్తె } కృష్ణుని భార్యలు
సత్యభామ—సత్రాజిత్తు కుమార్తె }
కంచలాక్షి— } సత్యభామ చెలులు
చకోరాక్షి— }
కాళి—దేవత.

శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ

ప్రథమాంకము.

రంగము 1.

ప్రదేశము—కైలాసమందిరము.

[ప్రవేశము—పార్వతీ-విఘ్నేశ్వరులు.]

పార్వ—(విఘ్నేశ్వరుని ముద్దాడి) కుమారా !

(అనుబంధము 1.)

గీ. చిన్నిశూలంబు చేఁబూని కన్నతండ్రి !
ద్వారమును దాటి లోని కెవ్వాని నైన
విడువకయె నీపరాక్రమవిధముఁజూపు
స్నానమొనరించి వచ్చునందాక నిచట.

విఘ్నే—తల్లీ ! త్వదీయాజ్ఞానుసారముగా నటులే ద్వారముం గాచెదను. ఫాలాక్షుఁడు వచ్చినను, లోనికి పదము వెట్టనీయను. ఇఁక నీవు పోయి స్నానాదికృత్యములనుఁ దీర్చుకొనవచ్చును.

(పార్వతి నిష్క్రమించును.)

(అటునిటుఁదిరుగుచు,) వల్లభునాజ్ఞ శిరసా వహించినదియే భార్య. రాజాజ్ఞమన్నించినవాఁడే భటుఁడు. మేలును మఱువని వాఁడే మిత్రుఁడు. జననీజనకుల యాజ్ఞానుసారముగ వర్తించు

వాఁడే సుపుత్రుఁడు. కావున, నే నిప్పుడు మాతృవాక్యపరిపాలన మొనరించుటకై జాగరూకతతో నుండెదగాక !

ఈశ్వ—[ప్రవేశించి] నేఁటిదినంబున, నే వచ్చుటి చాలనాలస్యమైనది. మత్ప్రియురాలు నాకొఱకై నిరీక్షించుచుండును. త్వరగా నరిగి చూడవలయు. (ముందునకేడుగిడి బాలునిఁగాంచి) ఆహా ! ఈ బాలకుఁ డెవ్వఁడై యుండనోపు ? ఆశ్చర్యముగనున్న దే ! సమీపించి చూచిన స్పష్టముగఁ దెలియఁగలదు.

విఘ్ను—అదిగో ! ఎవ్వఁడో సన్యాసి యిట్లువచ్చుచున్నాఁడు ! ఎక్కడికై యుండునో ? ఎక్కడికైననేమి ? (ఈశ్వరునివంకఁ జూచి) ఈ దెసకే వచ్చుచున్నాఁడు ! భిక్షార్థియై యుండనోపు ! ఎందులకైననేమి? నేనుమాత్రము జాగరూకుండనై యుండెదఁగాక !

ఈశ్వ—(ద్వారమును సమీపించి లోనికరుగనుద్యమించును.)

విఘ్ను—(అడ్డుకొని) అయ్యా ! లోపలకుఁ బోవలదు.

ఈశ్వ—ఏల ?

విఘ్ను—నీ కెందుల కీగోల ? పొమ్ము. నేఁడు భిక్షఁబెట్టుటకు వీలులేదు.

ఈశ్వ—నే నెవ్వఁడనని భావించుచున్నావు? ఈగృహాధిపతిని. నిష్కారణముగ శిక్షింపఁబడక లోనికిఁ బోనిమ్ము.

విఘ్ను—ఏమి ? నీవు భిక్షుకుఁడవుగావా ? అటులైన—

గీ. శిక్షఁజేసెద నిన్నుంచుఁ జెప్పనేల ?
చేతనైనంతపనివేగఁ జేయుమయ్య !
వ్యర్థవాక్కులు విని నేను వడవడవడ
వడకుభీరుఁడననుకొంటి వా ? బికారి !

ఓహో ! పెనుభూతమువలె డంబములు పలుకునంతమాత్రమున భయపడెదననుకొంటివా ? చాలుచాలు. పరాభవమునందక తిన్నగాఁబొమ్ము.

ఈశ్వ—(తనలో) ఈబాలకుని రూపరేఖావిలాసంబులంజూడ మిగుల జాలి జనించుచున్నది. మాటలుజూడ విపరీతముగ నున్నవి. నా

రలక్షణమో- చిన్నతనమో తెలియకున్నది. (ప్రకాశముగా) బాలకా! నన్నాటంకపఱుపక, నామాటవిని లోనికిఁ బోనిమ్ము.

విఘ్నే—అయ్యా! పోఁగూడదని యెంతచెప్పినను వినకుంటివి. నీకు పైత్యమా యేమి? నీకుదోఁడు, ఒకరుచెప్పిన వినవు! నే నేమి చేయఁగలను?

ఈశ్వ—అయ్యో! పెద్దవాఁడను చెప్పుచుంటినని యైనను, నీబుద్ధిని మరలించుకొని కొంచెమైనను యోచింపవేమి? తాను మ్రింగునదియు, తన్ను మ్రింగునదియుఁ గూడ గుర్తింపవేమి? నా కాగ్రహము గల్గిన వధించెదనుసుమా!

విఘ్నే—ఓహో! శ్రుతిమించి రాగమునఁ బడినట్లున్నదే! భళిరే! సన్యాసీ! నీవు గుడిని, గుడిలోని లింగమునుఁ గూడ మ్రింగునట్లు కనఁబడుచున్నావే? ఎందులకు నీ కీవితండవాదము! నీకు శక్తి గలదేని నాతోఁబోరుము! లేకున్న సన్నసన్నగ నావల జాఱుము.

ఈశ్వ—అయ్యో! బాలకా!

గీ. ఎన్నివిధములఁ జెప్పినఁ జిన్నతనమె
చూపుచున్నావు శాంతముఁ జూపవైతి
వేమిచేయుదు నింక నిన్నెటుక్షమింతు?
చేతులాడవు నినుఁజంపఁ జిఱుతవాఁడ!

విఘ్నే—గీ. లోపలకుఁ బోవవలదనిఁ గోపమునను
శాంతమునఁ జెప్పుచున్నర వ్వంతవినవు;
శూరధర్మముఁ జూపుచుఁ బోరుసలుప,
మోసమని యెంచితివె-వెఱ్ఱిముసలివాఁడ!

ఎన్ని చెప్పినను వినక నీవు తాపట్టినకుందేటికి మూఁడేకాళ్ళనినట్లు వచించుచున్నావు. ఈడుఁజూడ వృద్ధుండవువలెను, రోసముంజూడ రుద్రుఁడవువలెను, వేసముంజూడ యోగివివలెను, మీసము జానెడు, గడ్డము

మూఁరెడు, ఒడ్డు-పొడుగుగలిగి, గడ్డిబొమ్మవలె నున్నావు. ఆహా! ఇఁకేనైనను, నీపరాక్రమముఁ జాలించి, పరాభవమునుఁ జెందక, బిరబిరఁ జారిపొమ్ము.

ఈశ్వ—ఓసీ! కుఱ్ఱా!—

ఉ. బాలుఁడవంచు, నీకు మృదుభాషలచేత హితంబుఁ జెప్పినన్,
మేలెఱుఁగంగలేక, కడు మేటిబలాఢ్యుని రీతిఁ బల్కెదా
చాలును; నీపరాక్రమము! చావఁదలంచితివేని రమ్మిదే
శూలముఁబూని నిన్నిపుడె స్రుక్కఁగఁ జేసెద నోరిడింభకా!

పిల్లవాఁడవని మెల్లమెల్లనఁ జెప్పుచున్నకొలఁదియుఁ గన్నులుగానక, త్రుళ్ళిపడియెదవేమి? ఇంక నోడలెఱుఁగని ప్రల్లదంబులుం బల్కెదవేని చల్లచల్లగా యమపురికంపెద! జాగ్రత్త! (ఇంచుక శాంతించి తనలో) అయ్యో! బాలకుని వాక్యములకు నేనింతగా దురాగ్రహము నందుచుంటినే! ఛీ! మంచిమాటలచే, నెట్లైనను, బోధించి లోపలకుఁ బోయెదఁగాక! (ప్రకాశముగా) కుమారా! చిన్నతనంబున నిట్లనుచున్నాఁడవేకాని, నేను లోనికిఁ బోయినంతమాత్రమున, నీకుఁగల్గెడినష్టమేమి? బాలుఁడవనియు, మోహనాకారుఁడవనియు జాలినంది, యింతవఱకు శాంతము వహించి, యనేకవిధంబుల బోధించితిని. ఇంక నా కాగ్రహమును గల్గింపక నీబుద్ధి మరల్చుకొని నన్ను విడిచిపెట్టుము.

విఘ్న—(స్వగతము) మజ్జనని యాజ్ఞానుసారముగా శూలధరుండనై ద్వారమును గాచియున్నవాఁడనుగదా! ఇప్పట్టున నీముసలిసన్యాసిని కనికరించి విడిచిన పౌరుషలోపమేకాక, మాతృశాసనోల్లంఘన మొనరించినవాఁడ నగుదును. కావున వీనిని ప్రాణములున్నంతవఱకును విడువను.

ఈశ్వ—బాలకా! ఊరకుంటివేల?

(అనుబంధము 2.)

విఘ్నే—ఊరకుంటిననియా ప్రశ్నించుచున్నావు ? నీవంటి ముసలిన క్కలతోడను, పిఱికిపందలతోడను వాగ్వివాదము సేయుచున్నందులకు సిగ్గుపడి యూరకుంటిని.

ఈశ్వ—(కోపముతో) ఓరీ ! ఇది హాస్యమునకు సమయముగాదు. నన్ను లోనికిఁ బోనిచ్చెదవా ? లేక నిష్కారణముగఁ బ్రాణత్యాగమొనరింతువా ? యోచించి తుదిమాట వచింపుము.

విఘ్నే—అట్లయిన నీవు చేయఁదగిన మార్గముం జెప్పుచున్నాను వినుము.

గీ. "దైవమా ! పసిబాలు నీ దర్పమునకు,
భయముఁగొని వానిఁబ్రతిమాలఁ దవలసివచ్చె
వసుధ నాజన్మమేల కాఁదల్పనె" యటంచు,
గోయిరో ! సాయిరో ! చూచుకొనుటమేలు.

కాదందువా ?

గీ. "ప్రాణములు తప్పక హరింతు బాలకుఁ" డని
పదములకు బుద్ధిజెప్పి-"హా ! నీ బ్రతుకుజీవుఁ
డా !" యటంచును పారుటో నీ యధికభక్తి
శరణు నమఁ జొచ్చుటో వేగ నీ సలుపుమయ్యా !

ఈశ్వ—(తనలో) వీఁడు మాటలకు లోఁబడునట్లు కాన్పింపఁడు. మాయావేషధారియగు రక్కసుఁడేమో యని నా కనుమానముగ నున్నది. శాంతము పనికిరాదు. పాకము ముదిరినది. కాఠిన్యము వహింపకతీరదు. త్రోసికొని బలిమిం బోవుటయే కర్తవ్యము.

(బాలునిఁ ద్రోసికొని పోఁబోవును.)

విఘ్నే—(అడ్డుకొని) ఓహో ! మెడఁబట్టి గెంటుచున్నను చూరుపట్టుకొని వ్రేలాడువానివలె నున్నావే ?

గీ. పెద్దగడ్డంబు, పులితోలు, కె మొద్దుమొగము,
భూతిరుద్రాక్షలనుదాల్చి కె భూతమువలెఁ
దోఁచుచున్నావు శూలముచేతఁ దనిపుడే
పొడిచెదను కాచుకొనుమెట్లు కె పోదువింక ?
(అని శూలముతోఁ బొడుచును.)
ఈశ్వ—(క్షేమము తమముకొనుచు)
గీ. ద్వారమున కడ్డముగనిల్చి కె బాలకుండు
శూలమొక్కటి ధరియించి కె వ్రేలుచుండె;
చూచుటకు పిన్నవాఁడుగా కె దోఁచి, మేటి
రక్కసునిరీతిఁబొడిచె యుకెరంబుమీఁద.
(స్వగతము) ఇఁక వీనిని కాచినఁ బ్రమాదంబగును. (ప్రకాశము) ఓరీ నీచా ! నే పొడిచెడిపోటు కాచుకొనరా ! (అని శూలమును ద్రిప్పి బాలుని పొడువఁ బోవును.)
విఘ్నే—(పోటుఁ దప్పించుకొని.) ఓరీ ! అధమాధమా ! నీపో టేమ య్యెనురా !
ఉ. ఓరి ! మహోగ్రపాతకుఁడ ! కె యోపెదురాత్ముఁడ ! బాహుపేరదు
ర్వారబలాతిరేకమునఁ కె బట్టెద లోనికిఁ బోఁదలంచినన్
ఘోరరణంబొనర్చి, నినుఁ కె గూల్చెద శూలముఁ జేతఁ దాల్చి పో
పోర ! బిరాన, నీ వికనుఁ కె బోవకయుండిన గెంటివేసెదన్.
(హుంకరించి శూలముతో నీశ్వరునిఁ బొడుచును.)
ఈ—(ఉగ్రుఁడై) ఓరీ ! వేషధారి దానవాధమా !
క. బాలకవేషముఁ దాల్చిన
కాలునివలెఁ బొడిచితీవు; కె కఠినముగా, నన్
శూలముతో నీకంఠము
నేలం గూలంగవేతు; కె నిక్కంబిదిగో !

(అని శూలముతో బాలునొక్క ప్రేటువేసిన శిరముగూలి మొండెము నేలంబడును. ఈశ్వరుఁడు నిష్క్రమించును.)

తెర ప్రాలును.

రంగము 2.

ప్రదేశము—కైలాసాంతర్భాగము.

[ప్రవేశము—చెఱియొకప్రక్కనుండియు, పార్వతీపరమేశ్వరులు.]

పా—ప్రాణేశ్వరా! నేఁటిదిన మింతయాలస్యముగా విచ్చేయుటకుఁ గారణమేమి? ఇంతవఱకును, జపము చేయుచుంటిరా? లేక భక్తసంరక్షణార్థ మెందేని యరిగియుంటిరా? (ఆశ్చర్యముతో) నాథా! మఱచితి! సింహద్వారమున బాలకుఁడులేఁడా! తమ రెట్లు లోనికిరాఁగల్గితిరి?

ఈశ్వ—(వెలవెలఁ బోయి) బాలుఁడా!—ఆఁ—ఉన్నాఁడు.

పార్వ—ఉండిన మీ రెట్లు వానిచే నభ్యంతరపరుపఁబడక లోనికి రాఁగల్గితిరి?

ఈశ్వ—వానిని తప్పించుకొని రాలేనను కొంటివా యేమి? ఆ బాలకుఁ డెవ్వఁడు?

పార్వ—వాఁడు మన కుమారుఁడు.

ఈశ్వ—(ఆత్రముతో) మనకుమారుఁడా? ఎట్టికుమారుఁడు?

పార్వ—

సీ. జపమునకును మీరు చనినతోడనె నేను
మీ యాజ్ఞనించుక మీఱకుండ
వనితలతోఁ గూడి వనవిహారము సల్పి
స్నానమాడెదనన్న సకియ లెల్ల

నలుగిఁ బుచుండిన । నలిగిపై బడు పిండి
తాలికలను చిన్ని । బాలకునిఁగఁ
జేసి బ్రహ్మను బిల్చి । జీవంబువోయించి
పుత్రునిఁగా నెంచి । బుజ్జగించి
యమర గణనాథుఁ డంచు నా । మమును నొసంగి
"స్నానమును జేసి వచ్చునం । దాక, తండ్రి !
ద్వారమును గాచుచును శూల । ధారివగుచు
పురుషులను వీడ" కని జెప్పి । పోతినాథ !
పిదప, స్నానాదికృత్యములను నిర్వర్తించుకొని మనకుమారుని చెంతకు నేగుచుండ మీ రెదురైతిరి.

ఈశ్వ—(నిశ్చేష్టుఁడై నిలువఁబడును.)

పార్వ—(ఆత్రముతో) నాథా ! ఊరకొందు రేల ? ఏమైనఁ బ్రమాదము సంభవించెనా యేమి ?

ఈశ్వ—(నిరుత్తరుఁ డగును.)

పార్వ—అబ్బా ! ఇదియేమి ? నాదక్షిణనేత్ర మదరుచున్న దేమి ? నాథా ! నామనంబు తత్తరపడుచున్నది. మీపాదపద్మములకుఁ బ్రణమిల్లెద ! దయచేసి, త్వరగాఁ దెలియఁ జేయుఁడు !

ఈశ్వ—(నిట్టూర్పువిడిచి) చెలీ ! ఆబాలకుని నే నెన్నివిధముల లోనికిఁ బోనిమ్మని బ్రతిమాలినను వినక, తనబలపరాక్రమముచే, జృంభించి కారులుప్రేలి శూలముతో నన్నుఁ బొడిచెను.

పార్వ—(మఱింత యాత్రముతో) పొడిచినపిదప నాబాలకుని మీ రేమి చేసితిరి ? త్రోసివేసి లోనికివచ్చితిరా యేమి ?

ఈశ్వ—లేదు; లేదు. నాదేహమును నొప్పించుటచేత, కృత్రిమవేష ధారియగు నొకానొక రాక్షసుఁడేమో యను ననుమానంబున, వధించి వచ్చితిని.

పార్వ—కుమారా! (అని మూర్ఛిల్లి మరలలేచి) కటకటా! నాముద్దులయ్యా! గణనాథా! మోహనాకారా! నాయనా! ప్రమాదవశమున, మీతండ్రిగారే నిన్ను వధించితిరా! బ్రహ్మదేవుఁడు నీకుఁ బరిపూర్ణప్రాణదాన మొనరించెనని యపరిమితానందభరితురాలనై యుప్పొంగుచుంటిని గదా! అట్టితరి నిట్టియకాలమృత్యువు నీకెట్టుల సంభవించెనురా తనయా! నే నిప్పుడీదుఃఖసాగర మెటులతరింతును; చిన్నికుమారా! నేను స్నానమునకుఁ బోయి, వచ్చెదనని చెప్పి నీచేతి కొక శూలమునిచ్చి, ద్వారదేశమునందుంచి, పరులను వీడవలదని చెప్పినప్పుడు నీవెంతో ధైర్యముతో వచించిన వాక్యములనుఁ దలంచిన గుండెలవియక మానునా? కుమారా! రూపజితమారాకారా!

(అనుబంధము 3.)

ఈశ్వ—తన్వీ! బ్రహ్మాదులందఱు నీయాజ్ఞానువర్తులై యుండ, సామాన్యురాలివలె నీవిటుల వాపోవఁదగునా? ఆబాలకుఁడు, మనకుమారుఁడని తెలిసిన వధింతునా? కావున ముందుచేయవలసినకర్తవ్యము నూహింపవలెను గాని, గతజలసేతుబంధనమువలనఁ బ్రయోజనమేమి?

పార్వ—నాథా! బాలకునివద్దకుఁ బోయి చూచునంతకును, నామనస్సు మిగుల వ్యాకులమునందుచున్నది! త్వరగా నేఁగి చూతమురండు.

ఈశ్వ—అట్లేకావింతము రమ్ము.

(ఇరువురును, నిష్క్రమింతురు.)

రంగము— 3.

ప్రదేశము—సింహద్వారము.

[ప్రవేశము—మృతి నందియున్న బాలుఁడును,
పార్వతీ పరమేశ్వరులును.]

పార్వ—హా ! కుమారా ! (శవముపైఁబడి.)

సీ. దానవమథనోగ్ర దర్పశాలివి నీకు
మృతియెట్లు ఘటియిల్లె నిటుల తండ్రి !
పసుపుతో సృష్టించు భాగ్యమబ్బె నటంచు,
కొండంత ముదమునఁ గూడియుంటి
చిరకాలజీవిగాఁ జేసె, బ్రహ్మయటంచు,
మనమునను పొంగి మసలుచుంటి
నాకారణంబున నధికధైర్యంబునఁ
జిన్నిశూలంబు నీచేతికిచ్చి
ద్వారముననుంప, మన శూలధారివచ్చి,
నిన్నుఁ దెగటార్చె నీతలోఁ గన్నతండ్రి,
యేమిచేయుదు నింక, నేనెటులనైతు,
ప్రేమతోనను జూడవా ! ప్రియకుమార !

గణనాథా ! నిన్ను పట్టభద్రునిగాఁ జేయవలెనని పుట్టెడాశతో, స్నానమునకుఁ బోతిని. అట్టిభాగ్యము నాకుఁగలుగకమున్నే యమపురంబున కరిగితివా ? హా ! పద్మసంభవుఁడు నీకుఁ బ్రాణముఁబోసి నప్పుడుచిరకాలజీవివాదువని నుడివెనుగాని, యిట్టియకాలమృత్యువు సంభవించునని, వచింపలేదే ? పూర్ణశశాంక సదృశంబగు నీముద్దుమోముంగనులారఁ గాంచఁగలనా? అయ్యో! ఇకనాకు ముద్దిడువా రెవ్వరు ? (చెక్కిలి నొక్కఁబోయి శిరముంగానక) అకటా ! నీశిరంబేలఁ గాన్పింపకున్నది

నిజముగ లేదా. కాక పుత్రశోకసాగరంబున మునింగియున్న నాకన్నుల యందు దుఃఖాశ్రువులు కప్పియుండుటచే నట్లు గాన్పించుచున్నదియా! (పరిశీలించి)అయ్యో! నేను భ్రమపడియుండలేదు. శిరము నిజముగానే లేదు; (ఈశ్వరునితో) నాథా! ఈపసిపాపఁడు మీరు శిరచ్ఛేదముం జేయునంతటి యాగ్రహమునుఁ గలిగించెనా? ఇంతకును శిరంబు గాన్పింపదే! ఏమైయుండును?

ఈశ్వ—సఖీ! ఈబాలుండు నాదేహము రక్తసిక్తంబగునంతటితీవ్రంబుగఁ బొడిచెను. అంత నేను నామేను నెఱుంగక తీవ్రక్రోధంబునఁ బొడుచుటచే, శిరంబెందో తూలిపడియుండును.

పార్వ—ఆఁ! ఆఁ!! నాచిన్నికుమారునిశిరం బెగిరిపోయినదా! అబ్బా! దుర్భరము! దుస్సహము!! ఈదుఃఖవారాశిని నే నెట్లుతరింతును!

సీ. శ్రీరాగ వితతిచేఁ జెన్నొందు నెమ్మోము
పుత్రుండ నా కెట్లుఁ జూడమునయ్య!
మోహనాకార! నీముద్దుమోమునుఁ జూడ
గల భాగ్య మింకెట్లుఁ గలుగునయ్య!
కల్యాణి యగు కోర్కెకాంతామణిని నీకుఁ
గల్యాణ మొనరింపఁ గాంచనైతి!
సారంగ నిభములౌ సదమలాపాంగంబు
తో నన్నుఁ జూడవా మాననీయ!
తోడిబాలురతో జతఁ గూడితిరుగ
నిన్నుఁ గనుగొననైతి నేఁ గన్నులార!
కన్నడల నెట్లు భరింపఁగఁ గలను తనయ!
వేఁగ నాకొక్కముద్దిడవే! గణేశ!

(బ్రహ్మ నుద్దేశించి యాగ్రహముతో) ఓరీ! విధాత!

ఆ. నన్ను మాయఁజేసి నాకుమారునకు దీ
ర్ఘాయువిచ్చినట్టు లభినయించి
యాయు వల్ప మొసఁగి నట్టి వాక్పతి! నీకు
శాపమొసగి యిప్పుడే పడంతు.

(యము నుద్దేశించి యాగ్రహాముతో) ఓరీ! దండధరా! కండకావరం బున నాకుమారుని సామాన్యునిగాఁ దలంచి, త్వన్నికేతనంబునకుం జేర్చుకొంటివా! కానిమ్ము. ఇంక నీయంతముం జూచెదంగాక!

[బ్రహ్మయు, యముఁడును పటాక్షేమునఁ బ్రవేశింతురు.]

బ్రహ్మ—తల్లీ! భక్తజనకల్పవల్లీ! యుష్మత్క్రోధానలజ్వాలలం జల్లార్పుము! శమనసహితుండనై చతురాననుండనగు నేనే యిందు వచ్చితిని. ఇంక నీతనూజుని పునర్జీవితునిగా నొనరించి పరిపూర్ణాయుర్దాయంబు నొసంగెదము. మాశక్త్యనుసారముగా నొక్కొక్కవరంబునుఁ బ్రసాదించెదము. మా యపరాధంబులను మన్నింపుము.

పార్వ—(కోపముతో వారిం దేరిచూచును.)

బ్రహ్మ—(చేతులు జోడించి) తల్లీ! రక్షింపుము. నీకుమారుని సజీవునిగా నొనరించుటకు వానిశిరంబు గావలయును. వెరికింపుము.

పార్వ—పితామహా! అరసితిమిగాని మాకు రదృష్టవశంబున దృగ్గోచరము కాదయ్యెను. ఎందో తూలిపడియుండును.

బ్రహ్మ—అటులైన నేదేని యన్యప్రాణిశిరంబైనఁ గావలయు. సమర్థులగుభటుల నీనిశీథముననే పంపి, యుత్తరముఖంబుగా శిరంబునిడి నిద్రించు నేప్రాణిమస్తకమునైనను ఖండించి సత్వరమే కొని రమ్మని యాజ్ఞాపింపుము.

పార్వ—మంచిది. లోనికిఁబోయి యుమలకుఁ దగుప్రయత్నముల నొనరింతము. రండు.

(అనుబంధము 4.)

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

తెరవ్రాలును.

రంగము 4.

ప్రదేశము—రాజవీధి.

[ప్రవేశము:- శూరుఁడు, వీరుఁడు అనుభటులు.]

(అనుబంధము 5.)

వీరు—ఓరీ! శూరా!

శూరు—ఏమిరా! వీరా!

వీరు—పట్నంలో నల్దిక్కులా సూశాంగాని యెక్కడా వారు సెప్పినట్టుగా పడుకునోళ్లెవ్రూ కానొచ్చారుగారు. ఇంక మనం యేమి సేయాలిరా ?

శూరు—ఓరేయ్! ఉత్తరంకేసి బుర్రెట్టి తొంగుంటే తప్పుగాదంట్రా!

వీరు—అందుకు సేతే, ఎవ్వఁడూ తొంగున్నాడుగాఁడు. ఐతేసీ, అచలు ఉత్తరంకేచి తొంగుంటే, యేంతప్పో నీకు తెల్సునా ?

శూరు—మరేమీ గాదురా! ఉత్తరంకేచి తొంగునోడు, నిద్ర లెగంగానే దచ్చినంకేచి చూచితీరాల్సిందే. ఆదచ్చినపుదిక్కున యమదరమరాజుంటాడు గనక, ఆయేపు పొద్దున్నే సూసేవోళ్ళని యమదరమరాజు తనసభక్కానికి రమ్మంటాడట. ఇదే తప్పు. అందుకనే యెవ్వళ్లూ వుత్తరదిక్కున శిరసెట్టి తొంగోనేరు. అలాగ పడుకునోళ్ళకి నరకమని పెద్దలంటారందుకనే.

వీరు—ఎవడుమాత్తరం కూడనిపనెందుకు సేత్తాడురా శూరా! నరక మంటే అందరికీ బయ్యమే.

శూరు—ఆలాగ పడుకున్న నరమానవ్వుడు దొరకడం సాలాకట్టమైన చంగతే. మనపని సీకటిసాటున కావల్సిందేకాని, పొద్దొడిచాక, అందరికంటా పడతాం. మనమొచ్చిన పనీ కాదు. ఇది గొప్ప మారాజుల చాచనం. సేయలేక వొట్టిసేతు లాడించుకుంటా మెల్లితే, తిట్లూ, దెబ్బలూ తప్పగు. అందుకని నాకొకాలోశన తోసింది. నువ్వేమంటావో మరి?

వీరు—ఏమాలోసించావో సెపుదూ.

శూరు—ఏమీలేదు; సేనాసులువే. మనిద్దర్లో వొహడుబుఱ్ఱ నింకోడు నరుక్కెల్లి సూపితే మాటదక్కుతుంది. నేకుంటే మనకు సావొత్తుంది. అందుసేతే, చాత్తరాలెరిగిన పెద్దోళ్ళు పానం పోగొట్టుకోనైనా చరే, మానం నిలబెట్టుకోవాల్సిందని సెప్పారు! అల్లాగ సేతామంట్రా మరి?

వీరు—మంచిమాటే సెప్పావులే. ఇంతకంటే నాకింకొకాలోచన మంచిది తోసింది. ఏంటంటే, ఆరు మనకి సెప్పటంలో, బుఱ్ఱంటే బుఱ్ఱన్నారు కాని మనిసిది-పసువుది అని యివరంగా సెప్పనేదు గందా! అందుసేత మనిసిబుఱ్ఱ దొరకలేదు గనక, అడివికెల్లి, యేదైన జంతువుశిరస్సు కోసుకెళ్ళి సూపితే మాటదక్కుతుంది. ఏమంటావు?

శూరు—ఇంకా అనేదేంటి? నీమొగం - నామొగం - బలే! నీకు మాదొడ్డమాట తోసిందే! అడివికెల్దాం పద.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

రంగము 5.

ప్రదేశము—అరణ్యము.

[ప్రవేశము:—వీరుఁడు, శూరుఁడు.]

వీరు—మనం, యీకానలో గూడా శానామట్టుకు వెతికాంగాని యె క్కడా వుత్తరదిక్కు కేసి శిరసించి తొంగున్న జంతువైనా కండబడ్డాదిగాదురా!

శూరు—ఊరా! యింకా వెతుకుదాం. పదన్నే! (కొంతతడవు వెదకి) అదుగోగోయి! జంతువునాగుంది! ఉత్తరశిరుస్సుగానే తొం గుంది. (ముందుకుఁజని) ఏనుగురా! మనపున్నెం పుచ్చింది! పారోతమ్మగారి ఆగ్గెపెకారం యేనుగతలకాయ కొట్టేసి, తీసి కెళ్ళి, ఆరికిచ్చేదాం. తొరగాఁరాకు. ఏదిరాకత్తి?

వీరు—పండుకున్నజీవాన్ని సంపడం పాపం గాదంటరా! శూరా!

శూరు—పెబువులఆగ్గె తప్పితే, అంతకంటె పాపంరా నాయనా! ఈ యేనుగతలకాయకి గొప్పగొప్ప పూజులు జరుగుతాయిరా! ఆబాగ్గెం దానికి పట్టబట్టే మనకంటబడ్డది. నరుకు—నరుకు— ఆపాపపున్నేలు మనపెబువులవే కాని మనవిగావు. ఎవళ్లెసత్తే నేమీ, తనకొడుకు బతికితే సాలునని ఆయమ్మకోరిక! ఏనుగని నరకటానికి మనము వెనకాడినా, మనల్నిద్దర్ని నరకటానికి ఆయమ్మ వెనకాడదు. ఈనడమంతరపుసావు మన కెందుకు? సంపు—సంపు—బేగి.

వీరు—(భయముతో ఏన్గశిరస్సును తెగవేయును.)

తెరవ్రాలును.

రంగము 6.

ప్రదేశము—కైలాసము.

[పునఃప్రవేశము-వీరుఁడు శూరుఁడు గజమస్తకసహితులై.]

వీ—శూరా! ఈతలకాయ సూశావంటరా?

శూ—ఏమిరా! యీరా!

వీ—వో త్రిగిలితొంగున్నదాని వోరొంపున కంగారుగా నరకడంసేత వొకవోర తెగిపోయిందిరా!

శూ—అవతల పెబువుల అవసరానికీ మనతొందరికీ సరిపోయిందిలే! ఆలాగంటప్పుడు అన్నీ సరిగ్గా కుదరమంటే కుమురుతాయంటరా! సరేగాని, యీతలకాయకోసరం ఆరు కనిపెట్టుకోనుంటారుగాని తొరగా తీసికెళ్ళి పారోతమ్మగారి కిచ్చేసెయ్యి. ఏదైనా బహు మానంగానీ యిత్తేవొట్టుకొనిరా! నీకోచం కనిపెట్టుకొని యిక్కడేవుంటాను. తొరగాయెళ్లు.

వీ—(ఏనుఁగుతలతో నిష్క్రమించును.)

శూ—(స్వగతం) ఆరుయినాయిత్తారని ఆచపెడితేనేగాని, యీయె దవ కదలిపోడు. ఒకేల, యిద్దరంకలచిపోతే-మనిచితల తెమ్మంటే యేనుగతలెందుకుదెచ్చారని కోపగిత్తే తంటావొత్తాది. అందు చేత కొంచెం యెనకాల్తిగావుంటేనే యెందుకైనామంచిది. ఆరికి దయొత్తే, యేదైనాదయసెయ్యనెసేత్తారు? అప్పుడు ఆవోటా నాకు రానేవొత్తుంది?

[వీరుఁడు పునః ప్రవేశము.]

శూ—ఏంజరిగిందిరా! యీరా!

వీ—నేను యేనుఁగుబుర్రొట్టుకెళ్లేసరికీ—మనమేం తెత్తామో అని ఆరు ఎదురుసూత్తావున్నారు. నేను బుర్రొట్టుకెల్లి పారోతమ్మగోరికిచ్చే

శాను. ఆయమ్మ మాటమాటాడకండా దాన్ని బెమ్మదేవుడికి చ్చింది. అప్పుడు బెమ్మదేవుడుగారు బుర్రని మొండేనికితగిలించి మంత్రాలుసదివి నీళ్లుసిలకరించేచరికీ అబ్బాయిగారు, నిద్దర లేసి నోడికిమల్లె, లేసి కూకున్నాడురా!—నేను యీనాం అడుగుదా మన కున్నాను గాని ఆ సంతోషంలో ఆకుండటం నేత నాకుచమ యందొరికిందిగాదు. ఐతేనేంగాని, శూరా ! ఏనుగుబుర్రతగిలించాక అబ్బాయిగారు మాసిత్తరంగా తయారైనాడురా ?

శూ.—అల్లాగంట్రా ! ఐతే ఆయబ్బాయిగారి రూపరేకా యిలాసాలు సూడాలని చాలాచరదాగావుంది. చూద్దాంపదరా !

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

తెరవ్రాలును.

ప్రథమాంకము-సంపూర్ణం.

శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ

ద్వితీయాంకము.

రంగము 1.

ప్రదేశము—కైలాసమందిరము.

[ప్రవేశము—సుఖాసీనులైన పార్వతీపరమేశ్వరులును వినాయకుఁడును.]

పా—(కుమారునిదగ్గఱకుఁ దీసికొని) నాయనా! గజాననా! ఈమహాత్ముఁడు నీతండ్రిగారు, నీకు సదా పూజనీయులు. ఆసంగతి నీ వెఱుంగకపోవుటవలన నింతమోసము సంభవించినది.

వి—తండ్రీ! నమస్కారము? ఎఱుఁగక నే నొనరించినయపరాధమును మన్నింపవేఁడుచున్నాను.

ఈ—తనయా! చిన్నతనముచే తెలియకచేసిన తప్పిదము తప్పిదము కాజాలదు; కావున క్షమాపణ మనవసరము?

పా—జీవితేశా! మీకటాక్షముచేత బ్రహ్మయు, విష్ణువును, నరుదెంచి, మనగజాననుని సజీవుని గావించి, తగినవరములనుఁ బ్రసాదించిరిగదా! తాముసయితే మొకవర మనుగ్రహింపరాదా?

ఈ—దేవీ!—

క. వరములిఁ కేటికి? మనపుర
వరమునకే నాయకుండు; వనితా! మనకుం

గర మొప్పఁ బెద్దకొడుకు కగుఁ
గరిముఖుఁ డని, లోకులంద్రు; కడుముదమారన్.

మఱియును,

గీ. భాద్రపదశుద్ధచవితిని ప్రతికె విఘ్న
నాయకుండందుచేతను నరులు భువిని,
పూజలానాడుగావింపఁ బుత్ర పౌత్ర
వృద్ధిఁ గాంచుచునుందురు వివిధగతుల.

పా—నాథా! మొదటనే యడుగఁ దలంచితినిగాని, పుత్రునిమృతివార్త నాలకించినంతనే మా-నసము స్వవశత నుండకపోవుటచే నడుగఁ జాలకపోయితిని.

ఈ—దేవీ! ఆవిషయమేమి?

పా—మరేమియును లేను; మీభక్తాగ్రేసరులెల్లరును క్షేమముగ నున్నవారుగదా!

ఈ—సఖీ! మన్నామస్మరణము నొనరించు నిజభక్తాగ్రేసరులకెన్నడును శ్రేయములకుఁ గొరంతయుండదు గదా!

పా—దేవా! అట్టయిన దేవరవారి నామంబును నిరంతరము స్మరించు నిజభక్తశ్రేణికిం గూడ దరిద్రంబులు రాగతంబేమి?

ఈ—దేవీ! అది పూర్వజన్మసంస్కారఫలము. ఎట్టిభక్తులకైనను ప్రారబ్ధకర్మ ముత్తరజన్మమునం దవశ్య మనుభవంబునకు వచ్చును.

పా—అట్టి పూర్వజన్మకృత కిల్బిషములేనివారిమాటయేమి?

ఈ—అట్టి దుష్టప్రారబ్ధరహితులు, దివ్యలోకములయందు చిదానందానుభవముం గాంచుచుందురే కాని పునర్జన్మముఁ బొందరు. అందుల కొక తార్కాణముం జూపెదను వినుము.

చ. శిశువుజనించువేళ, తనుఁ జేసిన పూర్వఫలంబుఁ బొందఁ, నా
వశమె యటంచు నే, డ్వ శకశవారలు సంతసమెందుచుందురా

శిశువుపురాకృతంపు తుదిఁ జేరి, సుఖంబుగఁ బోవు వేళ, త
ద్దశనుఁ దలంచి యేడ్చెదరు, కదా రయుఁ బుత్రులు బంధుజాలముల్.

[తరువాత భృంగిప్రవేశము.]

భృం—(స్వగతము)

(అనుబంధము 6.)

ఆహా! ఎంత యబ్బురముగా నున్నది. గొప్పవారిచర్య లీలాగుననే కదా యుండును. పార్వతీపరమేశ్వరుల కేకొలంతగలదని, దేవతలనంత గా వరంబులిమ్మని ప్రార్థించిరి. అందుల కీదేవతలు తమకొంపలు మునిగి నట్లు, తమతమ యథాశక్తిని వరంబులనిచ్చిరి. నేనీశ్వరసన్నిధానమున చిర కాలమునుండియు, నెంతో భక్తితో పరిచర్యలు సేయుచు, కనిపెట్టుకొని, దాసానుదాసుఁడనై యుంటినిగదా! నాకొక్క వరము ప్రసాదింపుమ ని చెప్పరైరిగదా! గొప్పవారును గొప్పవారికే దోఁచిపెట్టుదురు; కొద్ది వారును గొప్పవారికే దోఁచిపెట్టుదురు. ఇది ప్రకృతిసహజమైపోయినది. అందుచేత దేవతలందఱును గణనాథునకు గొప్పగొప్ప వరంబులను ప్రసా దించుటంజూచి, నేనును, నాశక్తికిఁ దగినట్లొక యెలుకను సంపాదించి, వినాయకుని గుజ్జుదేహమునకది తగియుండునని బహుమానమొసంగఁగో ని తెచ్చితిని. ఈమూషికము నావేల్పునకు సమర్పించి, వాహనంబునుగా స్వీకరింప బ్రతిమాలెదఁ గాక! అటుపైని వారియభిప్రాయ మెట్లుండునో యట్లుగావింతురు ?

(సమీపించును.)

వి—జనకా! తమ ముఖ్యభక్తుండగు భృంగీశ్వరుఁ డిట్లువచ్చుచున్నాఁడు.

ఈ—మంచిది, రానిమ్ము.

భృం—(సమీపించి నమస్కరించి) జగత్ప్రభులగు పార్వతీపరమేశ్వరుల కు వందనశతంబులు.

ఈశ్వ & పార్వ—సంకల్పసిద్ధిరస్తు.

భృం—గజాననా! నమస్కారము?

వి—సుఖీభవ?

భృం—స్వామీ! గజవదనా!

సీ. అబ్జాసనుండిచ్చె నాయుఃప్రపూర్ణత
వాసుదేవుండిచ్చెఁ బ్రథమపూజ
మాసరస్వతులు సంపద్విద్యలొసఁగిరి
బహుబలంబిచ్చెఁ బ్రభంజనుండు
యముఁడు వరంబిచ్చె యమబాధలేకుండ,
శూలంబొసంగెను మూలరేఁడు
సరసిజాప్తుండిచ్చె సమధికతేజంబు,
చంద్రాంకమును మౌళిఁ జంద్రుఁడిచ్చె
కొదువదేవతలెల్లఁ గూర్మితోడ,
వారివారికిఁ దగినట్టి వరములిచ్చి
రేను దెచ్చితి నీచిన్ని యెలుకపిల్ల
వాహనమ్ముగఁ గైకొనవలయు దేవ?

(మూషికమును సమర్పించును.)

వి—(స్వీకరించి) భృంగీశ్వరా!

ఆ. భక్తితోడ నొక్క పత్రి యొసంగిన
ఘనముగాఁగ దానిఁ గొనెడువాఁడ!
నీయభీష్టములను నెఱవేర్చుటకు వాహ
నంబుగా గ్రహింతు, నతగుణాఢ్య?

భృం—(స్వగతము) ఆహా! ఈయన యీమూషికమును వాహనముగా స్వీకరించునని నేఁ గలనైనఁ దలఁచియుండలేను; ఇతఁడు దీని నానందముతో నందుకొనియెను. దీనింబట్టి చూడ, గజాననుఁడు భక్తాభీష్టప్రదుండని తెల్లమగుచున్నయది. దాసావనమహాత్మ్యా-

ర్యంబున సతంచు తం్రడికొంమనుఁ దీసిపోవఁడు. (ప్రకాశముగా) దేవా! నాసత్కారంబు మిగుల నల్పమైనదైయైనను, స్వీకరించి నామానసమున కానందముం గూర్చితివి. ఇందులకు నాకృతజ్ఞతా పూర్వకవందనంబుల నర్పించుచున్నాను. ఇంకనాకు సెలవు దయ చేయుఁడు.

వి—భృంగీ! మంచిది?

(భృంగి నిష్క్రమించును.)

[తరువాత రామావధాని, కామశాస్త్రి, ప్రవేశింతురు.]

కా—పార్వతీపరమేశ్వరులారా! మీగజాననుని మాశక్తికొలది పూజించి సకలశుభంబులం బడయుచుంటిమి. కావున మీదాసులమగు మాకోరికలనెఱవేర్చి మీనందనుని మావెంటనంపఁ బ్రార్థింతుము.

(అనుబంధము 7.)

ఈశ్వ—విప్రోత్తమా! మంచిది. అటులనే పంపెదను. ఈతనికై ఎందఱో భక్తులు వేచియున్నారు; త్వరగా మరల మాకడ కంపుఁడు.

కామ—భాగ్యము—

(గజాననుఁడు రామావధాని కామశాస్త్రిలతో నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

రంగము—2.

ప్రదేశము—మార్గము.

[ప్రవేశము:-రామావధాని, కామశాస్త్రి విఘ్నేశ్వరుఁడు.]

విఘ్ను—భక్తవరులారా! మీభక్తికి సంతసించితిని. నిరంతరము, మీరలు సిరిసంపదలతోఁ దులదూఁగుచుండురుగాక! కామశాస్త్రిగారూ! ఇఁక నేఁ బోయెదను. నానిమిత్త మెందఱో భక్తులు వేఁచియుందురు. మీరలింకుండుఁడు!

కామ—స్వామీ! మిమ్ము మీజననీజనకుల కప్పగించి యగిగెదము. అంతదనుక మిమ్ము విడిచిపోవజాలము. (అనుసరించి చనదతురు.)

(చంద్రోదయమగును.)

విఘ్ను—కామశాస్త్రిగారూ! అంబరమునఁ దిలకింపుఁడు!

గీ. అబ్జబాంధవుఁడస్తాద్రికరుగఁజూచి
యామినీసతి నిజశీర్షమందుఁ దాల్చు
నట్టి నెలవంక యోయన, యంబరమునఁ
గొడమినసుధాంశుఁ గంటివే పుణ్యపురుష!

చంద్రుఁడు—(విఘ్నేశ్వరునిఁ గాంచి నవ్వుచు.) ఆహాహా! ఏమి యీ బాలకునిఖర్వాకృతి! ఈగుజ్జురూపమునకును, మహోదరమునకు ననోన్యవైమనస్యము గాన్పించుచున్నదే! అద్భుతము!

ఆ. వీనియుదరమరయవిపరీతముగ నుండె
లావుతిండి వలనలాభమిదియె;
కొన్నిమోదకములుగొనివచ్చుచుండె, పే
రాస దీరకయె ప్రయాసపడుచు.

ఆ. ఇట్టితిండిపోతునిదివఱకెన్నడుఁ
జూచియుండ మిగులఁజోద్యమయ్యె
దారినడువలేక,తడఁ బడుచున్నాఁడు;
నవ్వఁజేయు నితని,నడకతీరు.

(చంద్రుని దృష్టిదోషమునతగిలి విఘ్నేశ్వరుఁడు మూర్ఛిల్లుచు.)

కామ—అయ్యో! అయ్యో! అవధానీ! మనకేమిప్రమాదము వచ్చెనోకదా? ఈవిఘ్నేశ్వరదేవుఁ డెందువలననో మూర్ఛాగతుండయ్యెను! తల్లిదండ్రుల కప్పగింపకమున్నే యీవిపత్ప్రమాదమువచ్చినదే! హేతువు తెలియకున్నదిగదా!

అవ—బావా! కామశాస్త్రీ! నీవు త్వరగా నరిగి పార్వతీదేవిగారి కీ వార్తను దెలియఁజేసి, యామెను వేగముగ నిందు గొనిరమ్ము. అంతవఱకును నే నీతని కుపచారములను సల్పుచుండెదను. ఇంతకును మనము మిక్కిలి దురదృష్టవంతులము.

(కామశాస్త్రి నిష్క్రమించును.)

చంద్రు—(స్వగతము) ఓహో! మితిమీరి భుజించినందులకు ఫలము వెంటనే చూపినది. ఇంత కక్కుఱితిగా నేలభుజింపవలయును! ఉండ్రాళ్లపై నపేక్షచేతనా? భక్తులపై నపేక్షచేతనా! (నవ్వును)

అవ—(పైకిఁజూచి) ఓహో! ఆకాశమున చంద్రమండలమునుండి నవ్వు వినంబడుచున్నది. ఒకవేళ యీచంద్రుఁడే విఘ్నేశ్వరుం జూచి నవ్వినకతంబున దృష్టిదోషప్రసారంబున నీతఁడు మూర్ఛిల్లె నేమో!

చంద్రు—(తెరవంక జూచి భయముతో) అక్కటా! అదిగో పార్వతీదేవి కన్నులనుండి క్రోధవిస్ఫులింగంబులను వెదఁజల్లుచు నావంకకే వచ్చుచున్నది. అయ్యో! వెకలితనంబున నవ్వితిని. నా దృష్టిదోషంబుననే యితండు మూర్ఛనందెను. ఈదేవివలన నాకెట్టికీడ మూడునోగదా?

[ప్రవేశము:—కామశాస్త్రి, పార్వతీదేవి.]

పార్వ—కామశాస్త్రీ! గజాననుఁ డేఁడీ?

కామ—(భయముతో) తల్లీ! అదిగో! మూర్ఛఁజెందియున్నవాఁడు.

పార్వ—(సమీపించి) హా! నాముద్దులపట్టీ! నీవు పుట్టిననాఁటినుండియు నిట్టికష్టములనే పొందుచుంటివి! అకటా! నేనెట్టులు భరింతును! తండ్రీ! ఉదరము శతథావిచ్ఛినమై, కటికనేలను బడియుంటివా? (శాస్త్రితో) అయ్యో! నాకుమారుఁ డిట్లు పడియుండుట కేమి కారణము?

కామ—తల్లీ! నేఁటి భాద్రపద శుద్ధ చవితిని, పూజించుటకు మీగజాననుని మాగృహంబునకుం గొనిపోయి, మా శక్త్యనుసారం బుగ నర్పించిన భక్ష్యంబుల నారగించిన పిదప, మీసమక్షంబునకు దోడ్కొని వచ్చుచుంటిని. మార్గమధ్యంబున నేలనో మూర్ఛిల్లెను.

అవ—అమ్మా! విఘ్నేశ్వరుని మూర్ఛకుఁ గారణము నే నిట్లూహించితిని.

గీ. చంద్రుఁ డీతని దృష్టించి సరభసమున
తగనిభోజన మని నవ్వ తత్క్షణంబె
పొట్టవిచ్చి ధరంబడి మూర్ఛనంపె
రాజదృష్టి ప్రసార మీరహివహించె.

పార్వ—ఏమీ! చంద్రుఁడా నాకుమారు నంత విస్సారముగఁ జూచెను! కానిమ్ము. ఓరీ! చంద్రా! గురుద్రోహీ! దురాత్మా! ఎంతపనిచేసితివిరా!

గీ. ఓరి దుర్మార్గుఁడా! నాకుమారు నిటుల
దృష్టిఁగొట్టితి వపకృతియేమిచేసె?
చవితినాఁడు నిన్గాంచినజనములెల్ల
నిందబొందెద రింక నిస్సందియముగ.

చంద్రు—తల్లీ! నిరపరాధినైన నన్ను శపించుట ధర్మముగాదు. లోకవిరుద్ధభోజనం బొనరించి, నీకుమారుఁడే లోకపరిహాసంబునకుఁ బాత్రుఁడయ్యెను. ఇందులకు నన్నేల శపియింపవలయును? నన్ను క్షమించి, నీశాపం బుపసంహరించుకొనుము.

పార్వ—ఏమీ! క్షమింపవలయునా? నాకుమారుని లోకులందఱుచు బూజించుచుండ నీ వొక్కండవే కుటిలబుద్ధిం దిరస్కరించితివి!

ఇంతకన్న నపరాధం బేమికావలయును ? నావాక్కు లమోఘం బులు ! కాన నోరుమూసికొని కదలుము. నోరు మూయుము.

చంద్రు—(నోరుమూసికొని యూరకుండును.)

కామ—(చేతులుజోడించి)

(అనుబంధము 7.)

గీ. తల్లి ! నీవిటు శపియింపఁదగునటమ్మ !
వసుధఁ జంద్రునిఁ జూడనివారుగలరె ?
స్వల్పదోషంబునకు ఘోరశాపమేల ?
పిచ్చుకపైన బ్రహ్మాస్త్రంబువిడుతురమ్మ ?

కావున, ననుగ్రహించి, క్షమించి నీశాపము నుపసంహరింపవేడెదను.

పార్వ—(యోచించి) సరే ! మీప్రియవచనంబులచే, నాహృదయంబు ప్రముదితంబయ్యెను. ఐనను, నావాక్యంబుల కన్యథాత్వంబు జరుగరాదు. కాన సంవత్సరంబున కొక్కసారి భాద్రపదశుద్ధ చతుర్థినాఁడు చంద్రునిఁగాంచినవారల కపనిందలుతప్పవు. ఐనను మఱుమారు నాదివసంబున శాస్త్రోక్తంబుగఁ బూజించి తత్ప్రసాదాక్షతలను శిరంబున ధరించినవారి కపనిందలు తప్పిపోవునట్లు వరంబు ననుగ్రహించితిని. ఇఁక మీరరుగుఁడు. అయ్యా ! విప్రోత్తమా ! మోదకభారంబున నాపుత్రుని యుదరంబు విచ్ఛిన్నంబయ్యెను. సర్పంబులచే నుదరంబును బంధింపవలయును. మనమే తత్ప్రయత్నంబు గావింతము రండు.

కామ—చిత్తము.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

తెర వ్రాలును.

రంగము—3.

[ప్రవేశము—సత్రాజిత్తు, ప్రసేనజిత్తు.]

సత్రా—

ఉ. తమ్ముఁడ! చెంచునాయకుల దారుణబాధలు వింటివేకదా!
 లెమ్మ! భటాళిఁబిల్చి, యవలీలగఁ బట్టెడు వేటకుక్కలం
 దెమ్మని యానతిచ్చి, కడు నేర్పున గ్రుమ్మరు వేటకాండ్ర రా
 రమ్మని వారితోడుత నరణ్యముఁజొచ్చి, మృగాళిఁ ద్రుంపుమా!

ప్రసే—అన్నయ్యా! ఈవర్షర్తువు గడచినపిమ్మట, వేటకు వెడలిన శ్రేయస్కరంబని, నాయభిప్రాయము.

సత్రా—సోదరా! మనసౌఖ్యములం జూచుకొనుచు, రాజ్యభోగంబుల ననుభవింపుచు ప్రజల కష్టంబులను నివారింపకున్న నది రాజధర్మంబగునా?

గీ. ఆర్తజనరక్షణంబు రాజ్యాధిపతుల
 విధియటంచు వచించిరి విబుధవరులు
 స్వసుఖమును విసర్జించియు సౌఖ్యమొసఁగి
 ప్రజల రక్షించుటయెకాదె రాజనీతి.

ప్రసే—అగ్రజా! నేను తమయాజ్ఞ నుల్లంఘించుచుంటినని తలంపకుఁడు. వర్షర్తువగుటచేత, కంటకపంకావృతంబై, నిబిడనికుంజపరిపూరితంబై యరణ్యము క్రూరసత్వంబులకు వాసయోగ్యంబై యుండి మృగయులకు శ్రమాకరంబగునని నేను విన్నవించుచున్నాను.

సత్రా—ఆమాట సత్యమే! ఐనను, ని న్నీఋతువులో నింతగాఁ దొందఱచేయుటకుఁ గారణము చెంచునాయకులమొర నీవు వినియే యుంటివికదా! అట్టితరి మనము తోడనే యడవికరిగి, వారిబాధలను నివారింపకున్న, "రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువ"మ్మను స్మృతి యథార్థంబగును. ఈపరమార్థ మట్లుండఁగా, దేశీయులందఱును

మనలను బహుతేలికగాఁ జూచెదరు. కావున నీవు త్వరగానరిగి, వారికష్టంబులను నివారించుట శ్రేయస్కరము.

ప్రసే—అన్నయ్యా ! మీయానతిమేరకు వర్తించెదను, సెలవిండు.

సత్రా—మంచిది; సోదరా ! నీవు గజతురగరథపదాతులతోడను, ఆయుధపాణులైన శూరాగ్రేసరులగు వేఁటకాండ్రతోడను, ముసలముద్గరభిండివాలఖడ్గాద్యాయుధములతోడను, జంతువులనుపొంచిపట్టి కఱచి చంపెడునేర్పుగలజాగిలంబులతోడను ఖడ్గకవచాదులను ధరించి, వెడలవలయునే కాని, ఏకాకివై యరుగవలదు సుమా ! ఇదే సూర్యనారాయణమూర్తిచేఁ బ్రసాదింపఁబడి, కృష్ణమూర్తిచే యాచింపఁబడిన శమంతకమణిరాజమును కంఠమునదాల్చినయెడల విపినాంతరసంచారసమయంబున, గాఢాంధకారములో దానిప్రకాశము కొంత సహాయకారిగానుండును. (శమంతకమణినొసంగి) దీనిని బహుజాగరూకతతోఁ గాపాడవలయునుసుమా ?

ప్రసే—చిత్తము ! ఇదే నేనుపోవుచున్నాను. (నమస్కరించును.)

(నిష్క్రమించును.)

తెరవ్రాలును.

రంగము 4.

[కృష్ణుఁడుప్రవేశము.]

(అనుబంధము 8.)

కృష్ణు—(స్వగతము)

గీ. శాపమునుఁ బొందియున్న శశాంకుఁడకట !
పాలలోఁ గానుపించె నీవేళనాకు

నిందవచ్చుట తప్పదు నిక్కువముగ
ననుభవింపక తీరునా యజునకైన.

నేఁటిభాద్రపదశుద్ధచతుర్థిని క్షీరములం బిసుకుచుండ చంద్రబింబము క్షీరఘటాంతరమునఁ బ్రతిఫలించెను. శాంకరీవచనంబు నిరర్థకంబగునా? కానిమ్ము, కానున్నది కాకమానదుగదా! మత్సామర్థ్యముచే నీశాపవిమోచనంబు గావించి లోకోపకారంబు గావించెదఁగాక!

(నిష్క్రమించును.)

తెరవ్రాలును.

రంగము 5.

ప్రదేశము—అరణ్యము.

[ప్రవేశము—ప్రసేనజిత్తు, మంత్రి, మరికొందఱు మృగయులు.]

ప్రసే—భటులారా! ఈయరణ్య మెంతభయంకరముగనున్నదో కాంచితిరా? దీర్ఘశాఖాపరంపరావృతంబులై యాతపంబున కెడమీయక పక్షిసంతతులచే నక్షయంబులై, నిశితకంటకాలవాలంబులై, నిబిడలతాసంకీర్ణంబులై చూపట్టు తరురాజంబులం గంటిరిగదా! తత్సమీపంబునఁ బొదలనఁ బొంచియున్నదుష్టమృగంబు లెంత భయంకరముగాఁ ఘోరారవంబుల నొనరించుచున్నవియో, వినుచుంటిరిగదా?

సీ. సింహనాదంబులు చెవులు చిల్లులుపోవ
వినవచ్చుచున్నవి భీకరముగ
గజముల ఘీంకృతుల్ కడుభయంకరములై
గుండెల నతిభీతిఁ గూర్చుచుండె

సూకరంబులు మహాభీకరంబుగ, శిలా
ఖండాళిదొరలించుచుండెనదిగో !
శార్దూల ఘోషలు సంఘాతములవోలె
ధ్వనియించుచున్న విద్ధరం చలింప
చిఱుతపులులును హుప్పులు జింకగములు,
నడవిజంతువుల్ బరువిడు నద్భుతముగ
చూడఁజూడఁగ నింకొక చోద్యమొకటి
గానఁబడుచుండె నిప్పుడిక్కాననలోన.

సీ. చెవులపిల్లులఁబట్టి చీల్చుటకై పెద్ద
జంబుకంబులు చెట్ల చాటుఁజేరు
జంబుకంబులఁబట్టి చక్కాడఁగానెంచి,
చిఱుతలు పొదలందు జేరికాచు
చిఱుతలఁ బరిమార్ప నరసెడు రేచు లు
ద్ధతిజలాశయముల దారి జూచు
రేచుకుక్కలను బోరింగోన శరభంబు,
బర్హమా తరుణంబు నరయుచుండు,
మదగజంబులఁ బొలియింప మండిపడుచు
సింహసంతతి తత్కుంభ సీమలందు,
దుముకనెంచు; భుజంగ పంక్తులువనాంత
రమున నెల్లెడఁ జెరలాడు రభసమునను.

సచివశేఖరా ! నాగరికతగల పౌరజనంబును ఈయరణ్యమృగంబులవలె నే, యొకరియభ్యున్నతి నింకొకరు సహింపక యన్యోన్యకలహ సమారంభంబొనర్చునుగదా! దీనివలన, ప్రకృతికెల్ల నన్యోన్యప్రేమ వాత్సల్యంబులకన్న నన్యోన్యవైరభావమే సహజగుణమని తోఁచుచున్నదిసుమా!

మంత్రి—దేవా ! కొన్ని అరణ్యమృగంబులకుఁ గొంతజాతిభేదముండుట వలన వైరభావము సహజమని యూహించుట కవకాశముండ వచ్చునుగాని స్వజాతివైరముగలకుక్కలవలె,కుక్కుటములవలె, పోట్లేళ్ళవలె, మానవులు నిరంతరము ప్రాణములున్నంతవఱకు నన్యోన్యవైరంబు మానక, తగవులాడుచు ప్రాణత్యాగంబున కియ్యకొనుటఁ జూడగా మానవుల బుద్ధిహైన్యము వెల్లడియగు చుండునుసుఁడీ !

ప్రసే—

ఉ. సైనికులార ! మీరలిటు సంఘముగా నొకచోటఁ గూడిరక్
పైనిమృగంబు లెల్లఁ గని పాఱుచున్నవి కొండలెక్కి యొం
డైన రహస్యవేషముల నక్కివధింపుఁడు లేక యున్న, వీ
లైన విధంబునం జెదరి యాయుధపాణులరై వధింపుఁడీ.

శూరాగ్రేసరులారా ! మీలోఁ గొందఱు భేరీమృదంగాది వాద్యనిశే మంబులతో పర్వతపురోభాగంబునకుం జని, బెదరిబెదరి యాతురం బునం జనుదెంచు జంతుసంతానంబును వధింపుఁడు; కొందఱు గుహల యందును, వేఱొకకొందఱు కొండచఱియలయందును, మఱికొందఱు పొదలమాటునను, మిగిలినవారలు, బహిరంగముగను నిలిచి కంటికిఁ గానవచ్చినమృగంబులను సంహరింపుఁడు. మంత్రీ ! నీవు నాయకుండ వై యెట్లెట్లు నడుపవలయు నట్లట్లు నడుపుము.

మంత్రి—చిత్తము. తమయానతిప్రకారముగ, వేటను త్వరలోనే నెఱ వేర్చెదము. సెలవొసంగుఁడు.

(నిష్క్రమింతురు.)

ప్రసే—(ఆకాశముం జూచి) ఓహో ! క్రమక్రమముగా వర్షమువచ్చు సూచనలు గాన్పించుచున్నవి. చల్లని గాలి వీతెంచుచున్నది. దక్షిణంబునఁ బూర్వ లావర్తమేఘాగమం బగుచున్నది. ఉత్తరం

బునసయితము ఘోర్వారమహోపద్రవ భయంకరాశనిపాతంబు లగుచున్నవి. పశ్చిమంబున బలువిధవర్ణంబులతో నింద్రధనుస్సులు పొడసూపుచున్నవి. గాలియు చినుకులును బెంపగుచున్నవి; ఈవర్షంబు సైనికులం జీకాకుపఱచునో, యేమిసేయునో యని భీతిగల్గుచున్నయది. (ముందుకుఁజూచి) అదుగో! సచివుఁడు సైనికులతోఁ గలసి వేఁట చాలించి యిటువచ్చుచున్నాఁడు.

మంత్రి—[భటులతోఁ బ్రవేశించి] మహాప్రభూ! జోహారు! ఏలినవారి యానతిప్రకారము మహారణ్యమంతయు నల్లకల్లోలముఁ గావించి, యీవర్షప్రభావంబునకుఁ దాళఁజాలక, పరువులిడివచ్చితిమి. మాకేమిసెలవు?

ప్రసే—మంత్రీ! మిగతభటులేమైరి? వారేమైరి? వారిజాడ మీకుఁ దెలిసినదా?

మంత్రి—రాజేంద్రా! కొందఱుభటులు క్రూరమృగంబుల బారింబడి మృతినొందిరి. మిగిలినవారు వెనుకఁజిక్కియున్నారు. మేమీ దెసకు వచ్చితిమి. వెనుకజిక్కినవారును, ఎద్దియేనొక సదుపాయముం జూచుకొనియేయుందురు. మేము తమకును మాకును నిరవగునట్లు పటకుటీరంబుల నేర్పఱతుము. సెలవొసంగుఁడు.

ప్రసే—మంచిది, అట్లేకానిండు. కాలాతీతమైనకొలందియు వర్షమధికమగును.

మంత్రి—చిత్తము. (భటులతో నిష్క్రమించును.)

ప్రసే—ఆహా! భటులు పటకుటీరంబుల నేర్పఱచుటకైనను విరామములు గలుగకుండ అప్పుడే ఘోరవర్షము దిశలను మరింత యంధకారబంధురముగా నొనరించుచున్నది. విద్యుత్కాంతుల

చేతను, మత్కంఠదేశస్థితమగు శమంతకమణికాంతుల చేతను
కొంచెము దారిచూచుకొని సైనికులం గలసికొన నరిగెదఁగాక!

గీ. ప్రళయవేళాసముద్భూత । వారివాహ
వర్గనిర్గత నిర్ఘాంత । పాతభీక
రాతి నిర్ఘోష కలితవ । ర్షాతిశయము
వలన నేమయ్యెనోకదా । భటచయంబు.

మఱికొంతదవ్వఱిగి—వారి నన్వేషించెదఁగాక! (ఇంచుక కలయఁజూచి) అబ్బా! ఎంతవెదకినను భృత్యులజాడ గానరాదయ్యెను. జలాధికంబగుచే, నడుగుదీసి యడుగువెట్టుటకైనను వీలు గాకున్నది.

(తెరలో సింహగర్జనము వినఁబడును.)

ఓహో! ఎక్కడిదో యొక్కకంఠీరవంబు గర్జించుచు నామీదికే వచ్చుచున్నది. దానితోఁ బోరాడుటకైన నవకాశము గలుగకున్నదిగదా! ఐనను సాధ్యమైనంతవఱకుఁ బెనగులాడి దానిని గీటడంతునుగాక!

[నిష్క్రమించును, తరువాత ఇరువురుభటులతో మంత్రి
ప్రవేశము.]

మంత్రి—అకటా! రాత్రియంతయుఁ బెనుప్రళయమువలె గడచినది. భటులారా! మనము మృత్యుముఖంబుననుండి వెలువడి బ్రదికితిమి. కాని మన ప్రసేనమహారాజును, వెనుకఁజిక్కిన భటులును గాన్పింపరైరి. ఈపాడువేఁట యెట్టిదుష్కార్యఘటనంబులకుఁగారణము కానున్నదియోకదా! అరణ్యమంతయు శోధించితిమిగాని వారిజాడ గాన్పింపదయ్యెను. మార్గంబెల్ల పెనుగాలితాకున విఱిగిపడిన మహోన్నత భూరుహంబులచే నాచ్ఛాదింపఁబడి యుండుటచేత, మరికొంతదూర మరిగి యన్వేషించుటకైనను వీలుగాకయున్నయది. పశుపక్ష్యాదుల మృతదేహంబు లెల్ల

మెడల నేల యీనిరచందంబునం బడియున్నవి. మనప్రభువు వారును భటులును మృత్యుదేవత కాహారమై యుందురేమో యను సందేహంబును గల్గుచున్నయది. సజీవులై యుండిన నెందును గానుపింపకయుందురా? మృతినందియున్నచో మృతకళేబరంబులైనఁ గానుపింపకయున్న వేమిచిత్రము! ఒకవేళ పట్టణంబున కరిగియుందురేమో అనియుం దోపకయున్నది. నావెఱ్ఱియే వారు పట్టణంబున కరుగుటకుఁదగిన సావకాశ మెక్కడనున్నది! మృతినందియుందురుటయే నిశ్చయము! పురంబునకరిగిన "నాతమ్ముఁడగు ప్రసేను నేమిచేసివచ్చితి'' రని యడిగినచో నేనేమి చెప్పఁగలను? హా! దైవమా! ఎంతదురవస్థనుఁ దెచ్చిపెట్టితివి?

[తత్తరముతో నొక భటుఁడు ప్రవేశము.]

భటు—(ఆయాసముతో) మహాప్రభూ! మహాప్రభూ! ఎంతఘోరము! ఎంతవిచారము!!

మంత్రి—ఏమిరా! ఏమిజరిగినది! ఘోరమనుచున్నావు! విచారమనుచున్నావు! ఏమిజరిగినది! ప్రసేనమహారాజుజాడ యేమైనఁ గాన్పించినదా?

భటు—అయ్యయ్యో! ఇంకెక్కడి ప్రసేనమహారాజు స్వామీ!

మంత్రి—ఆఁ! ఆఁ!! ఏమిరా! ఇంకెక్కడి ప్రసేనమహారా జనియెదవేమి? ప్రసేనమహారాజున కేమైనదిరా!

భటు—ప్రసేనమహారాజు మహారణ్యమధ్యంబున మరణించినారు స్వామీ!

మంత్రి—హా! మహారాజా! అనుకొన్నంతపనియుం జేసి మమ్ము విడనాడిపోయితివా?

గీ. అక్కటకటా! ప్రసేను! బాలార్కభాను!
ఘోరమరణ దశాప్రాప్తిని గోరుకొనుచు

నిటుల వేటకువచ్చితివే! కుమార!
యేమనివచింతుమారము భూమిపలికి!

ఓకీ! భటుఁడా! ప్రసేనకుమారు డెట్లుమరణించినాఁడురా! నీవు కళేబరముం జూచితివా! మా కావిషయము నెల్ల విపులముగ నెఱిఁగింపుము.

భటు—అయ్యా! ఆమహారా జెట్లుమరణించెనో మా కాయువంతయు తెలియదు. అరణ్యంబున నొక్కచోట శరీరమెల్ల గాయంబులచే రక్తపంకిలంబై పడియున్న మహారాజుశరీరమును కన్నులార గాంచి యేమియుఁదోపక, మీ కీవార్త నెఱిఁగింపవచ్చితిమి! ఇంతకన్న మాకధికవృత్తాంతము తెలియదు స్వామీ!

మంత్రి—ఆకుమారుని శరీరమున శమంతకమణిహార ముండవలయు నది యైన కళేబరంబునఁ గాన్పించెనా?

భటు—అయ్యా! కళేబరంబున నట్టిహారమేమియుఁ గాన్పింపలేదు. ఐనను తమరక్కడకువచ్చి ప్రత్యక్షంబుగఁ గాంచుడు- మార్గము జూపెదము.

మంత్రి—మంచిది- పద.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

తెరవ్రాలును.

రంగము 6.

ప్రదేశము—సత్రాజిత్తు కొలువుకూటము.

[ప్రవేశము—సత్రాజిత్తు, శతధన్వుఁడు, కృష్ణుఁడు.]

కృష్ణు—మిత్రమా! సత్రాజిత్తూ!

గీ. భక్తిచేత చండభానుని మెప్పించి
మహితమై వెలుగు శమంతకాఖ్య

రత్నమును బహూకరణముగఁ గాంచితి
వవని ధన్యమూ ర్తి ! వయ్యనీవు.

క. అసదృశముగ సుశ్లాఘ్యగువు
ల సువర్ణము నీను సంగ్రాసులక్షణయుతేజా
ననపూనమహిమ నీరం
త్నసమానము ధాత్రిగల్గు ! ధన్యులుగలరే !

నీవు నేఁటి భూకాంతులయందెల్ల పూజనీయుండవైతివి; ఐనను నాప్రార్థనం బొక్కటిగలదు.

సత్రా.—వాసుదేవా ! అదియేమి ?

కృష్ణ.—గీ. నేఁటి భూమీశులందున ! మేటియాచు
నుగ్రసేనుఁడు పూజ్యుఁడై ! యున్నవాఁడు;
ఈ శమంతక మాణిని ! యింటనున్న
నధికపూజ్యతఁ గాంచెడు ! నని తలంతు.

నాప్రార్థనంబు నాలకించి, నామాట మన్నించి యీశమంతకమాణిక్యము నుగ్రసేనున కొసంగుము; దీనికిఁ బ్రతిఫలంబుగా—

ఆ. నీవు కోరినట్టి ! నిధుల నెన్నిటినైన
నీయఁగలఁడు యాద ! వేశ్వరుండు
ధనముగాకయున్న ! ఘన ధనేతరము, నే
నైన నొసఁగు నీయభీష్టములను.

సత్రా.—కృష్ణా ! మాయలాడవగు నీవు బాల్యంబునుండియు నొక్క మచ్చున మాయాతంత్రవిశారదత్వంబుననే వర్ధిలుచుంటివిగదా !

గీ. బహుతరంబైన ఘోరతపంబొనర్చి
భాస్కరునిఁ దృప్తినందించి, ! పరమపూత
మగు శమంతకముఁ దెచ్చితినంట ! దానిఁ
దృణమువలెఁ గోరెనంట శ్రీకృష్ణమూ ర్తి !

భళాభళి ! కృష్ణా ! శమంతకంబు నెంత తేలికగా భావించితివి ?

సీ. స్నానమాడెడు వ్రజాంగనలచేలములుగా
మదినెంచినావా శమంతకమును
వ్రేపల్లెవాడలో వెన్న ముద్దలనుగా
మదినెంచినావా శమంతకమును
విషపూర్ణ పూతనా విరళస్తనములంచు
మదినెంచినావా శమంతకమును
కాళియాహీమహా గ్రఫణోత్తమంబుగా
మదినెంచినావా శమంతకమును
గొల్లచేడెల వలి గబ్బిగుబ్బలంచు
మదినిఁ దలఁపోసినావా శమంతకమును
ఓ భళాభళి ! యెంతదు రాశనంది
కోరితివి ! రత్నమును వెట్టి గొల్లవాఁడ !

అదిగాక నాసోదరుఁడగు ప్రసేనుఁడు దానిని ధరించి యడవికి వేఁటకరిగెను.

కృష్ణు—సత్రాజిత్తూ ! ఇంతమాత్రంబున కిట్లేల నిష్ఠురంబుల నాడెదవు. శ్రేష్ఠగుణసమంచితమగు శమంత ముగ్రసేనునికడనుండ నర్హ మైనదని తలంచి యర్థించితిగాక ! నీ వనుమతింపవేని నేను బలిమిం గొనిపోవఁగలనా ! నీవు వలదనిన బలనంతము లేదు. నీ శమంతమును నీకడనే యుండనిమ్ము- నే నరిగెదను.

(నిష్క్రమింమును.)

సత్రా—మిత్రమా ! శతధన్వా ! చూచితివే ! శ్రీకృష్ణుని మురాశ !

శత—మామా ! వానికౌటిల్యంబును గ్రహించి నీవు చక్కని ప్రత్యుత్తరంబు నిచ్చితివి. సెబాసు !

గీ. వెఱ్ఱిగొల్లఁ డా కృష్ణుఁడు వెకలియగుచు
తరణిదత్తంబయిన శమంతకంబు నడిగి

మొగము వెలవెలఁ బారంగఁ దగినయట్టి
యుత్తరముఁ నంది, చనియె నిరుత్తరుఁడయి.

సత్రా—శతధన్వా! శమంతకపూజాసమయంబైనది గావున, మనము పూజించుమందిరమున కరుగుదము రమ్ము.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

తెర వ్రాలును.

రంగము—7.

ప్రదేశము—సత్రాజిత్తు మందిరము.

[ప్రవేశము:—సత్రాజిత్తు, శతధన్వుఁడు.]

సత్రా—శతధన్వా! ఈదినం బేమోకాని నా వామనేత్రం బదరుచున్నది. గతరాత్రి కొన్ని దుస్స్వప్నంబులు వచ్చుటయేగాక యీదినంబునను కొన్ని దుశ్శకునంబులును గాన్పించుచున్నవి. దీనికిఁ గారణ మేమైయుండునో తెలియరాకున్నది. అరణ్యంబున కరిగిన నాసోదరుని వార్తయుఁ దెలియరాకున్నది.

శత—మామా! మన ప్రసేనునివెంట నడవి కరిగిన సచివభటాదు లదే వచ్చుచున్నారు.

సత్రా—ఏమీ! సచివభటాదులుమాత్రమే వచ్చుచున్నారా! తమ్ముఁడు రాలేదా! అక్కటా! వీరివదనంబులును విచారసూచకంబులై యున్నవి. నేఁ డెట్టిదుర్వార్త వినవలసివచ్చునోకదా!

[ప్రవేశము:—భటులతోఁగలసి మంత్రి.]

మంత్రి—మహాప్రభూ! నమస్కారములు.

సత్రా—సచివోత్తమ! నమస్కారముల కేమిగాని, క్షేమముగ వచ్చితిరా! వేఁట యుక్తంబుగ నెఱవేఱినదా? నాతమ్ముఁ డేడీ?

అందఱు—(తలవ్రాల్చి యూరకుందురు.)

సత్రా—(ఆత్రమున) ప్రత్యుత్తర మీయ రేల ? ప్రసేనజిత్తు మీవెంట రాలేదాయేమి ? రాకున్న నెందున్నవాఁడు ? సత్వర మెఱింగిం పుఁడు. నామనస్సు డోలాందోళితం బగుచున్నయది.

మంత్రి—మహారాజా ! ఏమని మనవిచేయుదుము ?

సీ. తమయాజ్ఞచేత మీ తమ్మునితో మేము
వేఁటకు జని ఘోర విపినమందు
జంతుజాలంబునుఁ జంపి కొన్నింటిని
బోనులలోఁ బెట్టి పులులఁ గొట్టి
గజముల నెల్లను ఘాతంబులను వైచి
సూకరంబుల నెల్లఁ బోకడంచి
కొండమెకంబుల ఖండించి, తక్కిన
జంతుజాతుల నెల్ల సంహరించి
వేఁటఁ జాలించి బసలను వెదకుచుండ
నక్కఁ డస్త్రాద్రి కరుగ హా యనుచు దిశల
గాలివాన విజృంభించి కాననంబు
నెల్లఁ జీకాకువడఁ జేసె; నినకులేశ !

రాజేంద్రా ! మన ప్రసేనకుమారుండు గాఢాంధకారబాధురంబై వర్షాకులంబైన యక్కాననాంతరంబున దారిదప్పి మమ్ముఁబాసి యెందో చనియె. మఱుదినంబున వర్షంబెల్ల మటుమాయమై సూర్యరశ్మి చక్కగా వెలుంగుచున్నంతన భీభత్సంబైయున్న యక్కాననంబున మా కొక్క యెడ రక్తసిక్తంబైన ప్రసేనుని కళేబరము గాన్పించె. కుమారున కట్టిమరణంబు సంభవించుటకు హేతువు నెఱుంగక, యీ ఘోరవార్తను మీ కెఱిఁగింపఁదలంచి యిటువచ్చితిమి. మహారాజా! కుమారుని కంఠమునం గల శమంతంబుగూడ గానరాదయ్యెను.

సత్రా — హా! సహోదరా! ప్రియభ్రాతృవత్సలా! ఘోరారణ్యంబున దుర్మరణంబు నొందితివా! అయ్యయ్యో! ఈపాపపువేట నీ ప్రాణనాశనంబునకే దాపురించెనా! నాయనా!

సీ. అనుజుఁడా! వేటకుఁ + జరుమన్న నీబుతు
వరిగిన జనియెద + నంటి వీవు
కఠినోక్తులనుఁ బల్కి + కాన కేగుమటంచుఁ
బగవానికైవడి + బలిమిఁ జేసి
పంపించితిని నిన్నుఁ + బ్రజలసౌఖ్యముఁ గోరి
జంతువులను వధి + యింతు వనుచు
మణినిగ్రహింప దు + ర్మార్గుఁ డెవ్వఁడో నిన్నుఁ
బట్టి చంపెను పాప + భయము లేక
ప్రజల రక్షింపఁ బ్రభులధ + ర్మంబటంచు
ప్రాణివధచేయ బంపిన + పాపమునకు
ఫలముగలిగె నీచందాన + భవునివ్రాత
దప్పునే యెన్నటికినైనఁ + దమ్ముఁగుఱ్ఱ!

సర్వకాలసర్వావస్థలయందును, నామాట జవదాటని నాయనుంగు సోదరా! నన్నెడఁబాసితివా! జనోపయోగార్థమై నిన్నీభీషణవర్షర్తు మధ్యమున వేటకుఁ బంపినందులకీ భ్రాతృశోకంబు ననుభవింపవలసివచ్చెం. అయ్యో! తమ్ముఁడా! నీమరణవార్త నాలకించినయెడల మనయంబ గుండెయెంత పగులునో! నీభార్య యెంతగా విలపించునో కదా!

శత — మామా! శమంతకమణియే ప్రసేనజిత్తు ఘోరమరణంబునకుఁ కారణముగాఁ గనంబడుచున్నది. ఏలనన, నిన్నొకనాఁడు కృష్ణుఁ డాశమంతకమణిం దన కిమ్మని యడిగియుండెనుగదా! అప్పుడు నీచే నిరాకరింపఁబడి కార్పణ్యంబు వహించి మణిని సంగ్రహింప

నెంచి, మీతమ్ముని వెనువెంట నడవి కరిగి వధించి మణి నప
హరించి యుండును. సందేహము లేదు.

సత్రా——అల్లుఁడా ! నీవన్నవముగా నామనసు అట్లే తోఁచుచున్నది. కా
నిమ్ము. తమ్మునకుఁ దిలోదకంబులనిచ్చి, యాపైన మణివృత్తాం
తంబు నాలోచింతము రమ్ము.

శత——(స్వగ) భళిరే! చిరకాలమునుండియు సత్యను వివాహమాడ
నేను సంకల్పించియుండఁగా నీ(శ్రీ)కృష్ణుఁడొకఁ డాటంకము
వచ్చుచున్నాఁడు. ఈ వేరుపురువును వదల్చుకొనుట కిదియే
సమయము. తరుణము దొరికినపుడెల్ల కృష్ణునిపై నీతని కీర్ష్యఁ
గల్గింపఁ బ్రయత్నించెదగాక !

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

ద్వి తీ యా ం క ము.

శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ

తృతీయాంకము.

రంగము—1.

ప్రదేశము—సత్రాజిత్తు దర్బారు.

[ప్రవేశము—సత్రాజిత్తు, శతధన్వుడు, కైరవుఁడు, కంసికుఁడు.]

సత్రా—(లేచి)

సీ. వింటిరా హితులార! వివరంబుగా సూర్య
నారాయణుఁడు మణి ॥ నా కొసంగె
దానిని కృష్ణుండు ॥ తనకు నిమ్మనిపల్క
నీయక మణిని నా ॥ యింటనుంచి
తమ్ముఁడు వేటకై ॥ తాఁ జనుచప్పుడు
నామణిఁ దనకంఠ ॥ హారముగను
ధరియించి చనుచుండ ॥ తనవెంట కృష్ణుండు
జని శౌర్యమున వాని ॥ సంహరించి
మణిని గొనినెమ్మదిగనిజ ॥ మందిరమున
నొరులకు దెలియకుండఁగ ॥ నున్నవాఁడు
అట్లుగాదేని తమ్ముఁ డేమాయె? దీని
జక్కగా మీరు యోచన ॥ సలుపవలయు.

(కూర్చుండును.)

శత—రాజేంద్రా! నాకును సర్వథా మునవే తోఁచుచున్నది. ఏలనన, ప్రసేనజిత్తసమానపరాక్రమశీలుఁడు, ఆయుధపాణియై సేనాసమన్వితంబుగ నున్నవాఁడు. అట్టితని ఛేదించి చంపుట కితరులకు తరముగాదు. ఇట్టిదొంగపని యీవెన్నదొంగవలనగాక వేరొకరివలన జఱిగినట్లు తోఁపదు. ఇంతకును శమంతకమాణిక్యమును దనకు మీ రొసంగలే దను కార్పణ్యంబు నెద వహించి మీ తమ్ముఁగుట్టుం దునుమాడి యపహరించియుండును. ఇదినిక్కువము.

కంసి—శతధన్వా! భీషణవర్షపాతంబునం గల్గిన ప్రమాదంబుచే ప్రసేనజిత్తు మరణించియుండునని మంత్రిప్రముఖులు వచించుచుండ, కృష్ణుఁడే చంపెనని నిర్ధారణం బొనరించుటకు సాహసం బెట్లు గలిగె? సత్రాజిత్తుమహారాజు దుఃఖావేశంబున నస్థిరమనస్కుఁడై యెద్దియో పలుకగా ఆపాటకు నీవు వెనుకనుండి తాళము వేయఁదగునా?

శత—ఓయీ! మంత్రిప్రముఖులు వచించిన వాక్యములను యోచించినను, వెనుకజిక్కిన భటులను ప్రసేనజిత్తు వెనుక నరిగిన తరుణముం గనిపెట్టి కృష్ణుఁడు రహస్యముగా నాతని వెన్నంటి పోకార్చెనని మన మేలసందేహము నందరాదు. శమంతకాపహరణబద్ధకంకణుం డగు శ్రీకృష్ణుఁడు, స్వప్రతిజ్ఞానిర్వహణమునకై ప్రసేను నన్యాయముగ సంహరించెనని తలంచుట యసమంజసము కాదు.

కైర—శతధన్వా! నీ వెంతకైన సాహసుఁడవేసుమా! దయాసముద్రుఁడును, సాధుసంరక్షణాసక్తుండును, భక్తవత్సలుండుచు, అనాధనాధుండును నగు శ్రీకృష్ణుఁడేడ? ప్రాణసమానమిత్రుం డగు ప్రసేనజిత్తును సంహరించుటేడ? చాలు చాలు. ఎవరైన వినిన నవ్విపోదురు.

శత.—అలాగుననా ? అతఁ డంతటిమహాత్ముఁడా ?

సీ. గొల్లపల్లెలలోన గోవుల గాయుచు
కన్యల మానభంగంబుఁ జేసి
సతులు మందకుఁబోవు సమయంబు గనిపెట్టి
యిండ్లలోఁ జొరబడి మెలఁగకుండ
చల్ల పాలును వెన్న కొల్లలుగా ద్రావి
సన్నసన్నగ బోవ సతులు గాంచి
రోటను బంధించి రోకళ్లతో మొత్తి
ఛీ పొమ్మటన్నను సిగ్గులేక
గొల్లచేడెలు కోకల కొలనుదరిని
దాచి, తత్సరోవరసీమ తానమాడ
చేలముల దొంగిలించియా చెట్టుమీద
దాగినట్టి యాకృష్ణుఁడెం తటి ఘనుండా ?

కృష్ణుఁడు జారచోరులలో నగ్రగణ్యుఁడు; తత్కారణమున ననేకశిక్షల ననుభవించినాఁడు. నింద్యుఁడు—నీతిబాహ్యుఁడు—మాయావి—ఇంద్రజాలికుఁడు—ఇట్టి మహాగుణసంపన్నుఁడు ప్రసేనునిఁజంపి మాణిక్యము నపహరించె ననుటయం దాశ్చర్యమేమి ?

కం—ప్రతిమానవునకును బాలలీల ప్రత్యేకదోషసంకులమై యుండును; అట్టిదానిం బురస్కరించుకొని, జారచోరాగ్రేసరుండనుట శోచనీయము. అదియైనను గోపికల యభీష్టానుసారకృత్యమే కాని చేసినాఁడు. అంతులకు వారు శిక్షించుటయును, విలాసార్థమే కాని క్రోధావేశమూలకముగాదు. అట్టి నందనందనునియందు నిందను వేయుట పాపహేతువు ?

శత—గీ. మదుగునను గాళివోరగు మదమణంచె;
నతఁడు కృష్ణున కేరితిహానిజేసె;

మేనమామను ధర్మంబు ౯ మీరిచంపె;
నిట్టితుంటరి ధరణిపై ౯ నెవఁడుగలఁడు?

కైర—ఓహో! ఎన్ని నేరముల నెన్నసాగితివి!

చ. గురునకుకట్నమిచ్చెదను ౯ కోరుమటన్న నతంఁడులోగడక్
పరమపదంబు జెందుతన ౯ పట్టినిదెచ్చియొసంగుమన్న నా
కరణిఁ గుమారుఁ దెచ్చి గురుకట్నముక్రింద నొసంగినట్టి శ్రీ
ధరుఁడిటుజంపినాఁడనిన ౯ ధాత్రిజనంబులు విశ్వసింతురే.

ఇదియునుంగాక, బాల్యంబున కృష్ణుడును, కుచేలుఁడును సాందీపునికడ విద్యాభ్యాసమొనరించినమాత్రంబున నాతని సకలైశ్వర్యసంపన్నునిగా వించి పంపలేదా? అట్టిదయామయుం డిట్టిఘోరకార్యంబు నొనరించె ననిన వింతగాదా?

శత—ఏమీ!

క. తనమేనమామనే త్రుం
చిన కరినాత్ముండు పాపశీలుండు ప్రసే
నుని జంపుటబ్బురంబే,
మనమునఁ దలపోయు మెట్టిమాయ్యండితఁడో?

కం—అయ్యా! శతధన్వా! కృష్ణునకు దుష్టశిక్షయు శిష్టరక్షయు నొన ర్చుమహాత్ముఁడని బిరుదుగలదు. దుష్టుఁడైనవాఁడు మేనమా మయే కాదు తండ్రియైననుసరే! ఆతఁడు సంహరింపకమానఁడు; ఈపరమార్థమునెఱింగి మాటాడుము?

శత—సీ. పూతనపాలుబెట్టుటకు ౯ ముద్దుగ కృష్ణునిఁ జంకఁబట్టి యా
నాతికుచంబునోటనిడ ౯ నాశముసేయఁదలంచి, తోడనే,
భీతిజనింపరక్తమును ౯ బీల్చి హతంబొనరించినట్టి సం
స్ఫీతబలుండు కృష్ణుఁడు ప్రసేనుని జంపినటన్న వింతయే?

ఇదియునుంగాక, శ్రీహరి మణిపురాధీశ్వరుఁడగు గయుఁడు, విమానారూఢుఁడై వియన్మార్గమునఁ బోవుచు, తమలపాకులతమ్మ నుమియఁగా ప్రమాదవశమునఁ గృష్ణుని హస్తాంజలింబడినప్పుడాగంధర్వసార్వభౌముని సంహరింతునని ప్రతిజ్ఞ సేయలేదా? దయాసముద్రుఁడగు నర్జునునిశరణు జొచ్చిన నాతనికి భయమొసంగి కాపాడెనుగాని లేనియెడ నిరపరాధియైన గయుని కృష్ణుఁడు చంపవలసినవాఁడేకదా! ఇట్టి యన్యాయప్రవర్తనముగల మీకృష్ణమూర్తి ప్రసేనజిత్తును చంపుటయుం దేమైన సందియముగలదా? ఏమి! ప్రత్యుత్తరమీయ వేల?

కైర—శతధన్వా!

గీ. బాలుఁడై శిలల్ వర్షింపఁ బర్వతమును
గోటమీటికి నెగమీటి గోపకులను,
జగముదయను రక్షించిన వాసుదేవు
నాహనిందను మోపుట సత్యముగాదె?

సత్రా—శతధన్వా! మనకు కైరవకంసికులతో వివాదమెందుకు? కాలక్రమమున నిజము బహిర్గతము కాకమానదు. వీరిచే కృష్ణునకు సందేశమంపెదను. కైరవకంసికామాత్యులారా! మీకృష్ణునితో నావాక్యములుగా నిట్లుచెప్పుడు.

సీ. మణినీయలేదని మాత్సర్యమూని, నా
తమ్ముని జంప సద్ధర్మమనుఁడు
స్నేహంబుగానుండి చేసిన ద్రోహంబు
మృత్యువై తన్బట్టి మ్రింగుననుఁడు
చోరునిరీతిగా ఘోరాటవినిఁ జొచ్చి
నిర్దోషిఁ గూల్చుట నీచమనుఁడు
మణిఁ దెచ్చినాఁడను సమర్పించుకొని, నన్ను
జేరి క్షమార్పణ గోరుమనుఁడు

ఏమి యొనరింపఁ గలనని ♦ యొంచకనుఁడు;
మఱచి యుండినఁ దనకుఁ బ్రమాదమనుఁడు
ఇంక దనకీర్తికిదియె కళంకమనుఁడు
చాటిచెప్పితి నేనుముమ్మాటి కనుఁడు.

శతధన్వా! రమ్ము. నేఁటికిఁ గొలువు చాలింతము.

(నిష్క్రమింతురు.)

కైర—మిత్రమా! కృష్ణునిపై సత్రాజిత్తు భరింపరానియపనింద వైచినాఁడు; కృష్ణునితోఁ జెప్పుమని యాతనిరాఘాటముగ నీతఁడాడుటజూడ, రహస్యముగ, కృష్ణుఁ డీకృత్యము నొనరించి యుండునేమో! మనకుఁ దెలియకుండ నెట్టికార్యమునుగాని చేసియెఱుంగని మనమిత్రుఁ డీవిధముగ నొనరించియుండునా?

కం—కైరవా! అట్లుకలనైనఁ దలంపరాదు, మనకృష్ణుఁడు సత్రాజిత్తుని శమంతమాణిక్యము నడుగుటచే వచ్చినప్రమాదముగాని వేరుగాదు; రమ్ము, ఈసమాచారమును కృష్ణునకెఱిగింతము.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

రంగము—2.

ప్రదేశము—అరణ్యము.

[ప్రవేశము—కృష్ణుఁడు, కైరవుఁడు, కంసికుఁడు, యాదవులు.]

కృష్ణు—మిత్రులారా! ఈమహారణ్యసౌందర్యమును తిలకించితిరే?

ఉ. చూచితిరే! మహాతరులు ♦ చోద్యముగా రవికాంతికడ్డుచే
జాచుచునున్న భంగి బలుశాఖలు తారల లీలఁ బుష్పముల్
చూచి, విహంగసంతతులు ♦ పుష్పొడి రాల్చుచు సంతసించుటల్
చూచిన నీశరత్తుకడు ♦ సొంపువహింపు చుచుండె నెల్లెడన్.

వర్షఋతువరిగి, శరత్కాలము సమాసన్నమగుటచే, నదీనదంబులింకిపోయి, ధాత్రీతలంబు కర్కశమ్మై, నభోతలంబు తెల్లనై వెలవెలంబోవుచు, నారణ్యమంతయుఁ బరిశుభ్రముగనున్నది. రండు; ఇంకను కొంతదూరమేగి చూతము.

శైర—కృష్ణా! పోవుచున్న కొలఁదియు, నరణ్య మతిభయంకరముగా నున్నది.

కృష్ణ—ఔను.

సీ. తరుఘర్షణోద్భవ దవధూమమేగాని,
క్రతుహోమ ధూమంబు గానరాదు;
గండకముఖ్యమృగధ్వానమేకాని,
ఖండేందుధరనుతుల్గానరావు;
నిర్గమాసాధ్యావనీతలంబేకాని,
గమనింప సుపథంబుగానరాదు
కంటకావృతకుడుంగవ్రాతమే కాని,
కనులకింపగుచోటు గానరాదు
ఎండమావులచేతను నిండియుండెఁ;
గాని, దగదీర్చుజలములు గానరావు
పెండ్లినడకలు నడువకీవిపినమునను
రండు; నావెంటనంటి బిరానమీరు.

(అందఱును నడచి వేఱ్వేరనరుగుదురు.)

కృష్ణ—ఆహా! ఈపర్వతద్వయ మెంతరమణీయముగనున్నది?

మ. ఫలపత్రంబులతోడ పచ్చదనమున్ బై మేఘసంచారమున్;
దులమై వర్తులమై సువాసనల సంతోషప్రదంబైన యీ
కులగోత్ర ద్వయమున్ మహీవనిత వక్షోజాకృతిన్ దెల్ప పి
ల్లలకున్ క్షీరమునిచ్చురీతి మధువాహ్లాదంబుగా నిచ్చెడిన్.

ఫలరసంబులచేతను, పూవుదేనియలచేతను, క్షుత్పిపాసాదిశాంతినిబొంది మార్గాయాసమునుఁ దీర్చికొనుటకుఁ గొంత యనుకూలముగా నున్నది. లేనియెడ మాగతి యేమికావలయును ?

కైర.—(చెట్లచాటుననుండి) కృష్ణా! దాహము, దాహము.

(ప్రవేశించి భూమిపైఁ బడును.)

కృష్ణు.—(పూవుదేనియలచేదాహముదీర్చి) కైరవా! నీ వట్లదరిపడివచ్చుటకుఁ గారణమేమి ?

కైర.—మిత్రమా !

గీ. మెకము దరిఁజేరి వచ్చినాకమీఁదఁబడియె;
మేను దెలియక వచ్చి నీకమీఁదబడితి;
నడువలేనయ్య ! నే నిఁక నడవిలోన,
నెత్తుకొని పోవలయు మాకచిత్తమింక.

గుండెలదరుచున్నవి. ఒడలు కంపించుచున్నవి. ఘటము నిల్చులాగున కనఁబడదు. కృష్ణా ! నన్నెట్లు కాపాడెదవో, నీదేభారము.

కృష్ణు.—గీ. ఆయుధంబులు లేకుండ నడవికిటకు
వచ్చుటే తప్పు; మిమ్ముర్రా వలదటంచుఁ
జెప్పుచుండఁగ వచ్చితి రిప్పుడైన
వెనుకఁ బడకుండ వేగనా వెంటరండు.

భోజనముకడఁ గన్బరచు మీపాండిత్య మీయరణ్యగమనములందు పనికి వచ్చునా ? మీయిష్టానుసారముగ వచ్చినయెడల మీకు శ్రమగల్గుటయే గాక నేను వచ్చినకార్యము గూడ చెడును.

కంసి.—మిత్రమా ! నీవు వచ్చినకార్య మెద్దియో యిప్పుడయిననుఁ దెల్పెదవా ?

కృష్ణు.—అట్లయిన వినుఁడు; సత్రాజిత్తు మహారాజు శ్యమంతకమణినడుగుటచేత, అన్యాయముగనాపైఁబడిన నిందానివారణార్థమై మణి

సమేతుఁడైన ప్రసేనజిత్తుజాడలను గనిపెట్టి, నిజమును వెల్లడించుటకై వచ్చితిని. మిత్రులారా! పురాకృతకర్మఫలం బనుభవింపక తీరునా? మీరుగూడ నాతనిజాడల నరయుచు నావెంట రావలయును.

కైర—గీ. మీర లాశమంతకమణిఁ గోరనేల ?
వార లనుమానపడి మిమ్ము వేదూరనేల ?
నింద పైవైచుకొని యిట్లు వెకుందనేల ?
తప్పు నీయందెకలదు యాదవకుమార !

కంసి—ఓహో! మేము భద్రముగా మూటగట్టుకొని తెచ్చినసందేశమునకు ఫలమా యీ నిశ్రమయంతయును. మిత్రమా! కృష్ణుని యాజ్ఞానుసారముగ ప్రసేనజిత్తునిజాడల నరయుదమురమ్ము.
(అందఱును కొంత తడవు వెదకుట నభినయింతురు.)

1 యాదవుఁడు—కృష్ణస్వామీ! అల్లదిగో! యేదో జంతువు చచ్చిపడినట్లు కనఁబడుచున్నది. అచ్చటికి బోయి చూతమురండు.
(అందఱును పరిక్రమించి పరిశీలింతురు.)

2 యాద—ఇది యశ్వమువలెనున్నది. అడవిగుఱ్ఱము కానేరదు. దీనిం బట్టిచూడ నిది ప్రసేనజిత్తుదేమో యనునాశ జనించుచున్నది.

కంసి—అట్లైనఁ బ్రసేనుఁడే కానోపును. దీనిని విడిచి యెందే నరిగియుండునా? లేక మృతిసందియుండునా? మృతినొందియుండినచో వానికళేబర మేమైయుండును? అరణ్యమృగము లెవ్వియైన భక్షించెనని తలంతుమనిన, నట్టిచిహ్నములైనఁ గాన్పింపవే ?

కృష్ణు—త్వరపడకుము. మరికొంతతడవు పరిశీలించిన నవ్వియుఁ గాన్పించును.

యాద—అల్లదిగో! శవము; శవము.

కృష్ణు—(సమీపించి) ఇది గతజీవియై కాలముగతించుటచే రూపవికృతి నందిన ప్రసేనునికళేబరమే యనుటకు సంగియము లేదు.

శైర—అట్లైన శమంతకం బీతనికంఠసీమం గాన్పింపని హేతువేమి ?

కృష్ణు—నిక్కముగా ప్రసేనుండిందు గతజీవియై మిగుల శోచనీయ స్థితి యందు పడియున్నవాఁడు. ఇతని గళభాగమునంగల మణికాంతులకు భ్రమంపడి తదాశచే, నెవ్వఁడో యీతని వధించి మణి నపహరించియుండును. (పరిశీలించి) ఈకళేబరమునంగల గాయంబులం బరికించిచూడ నేదియేని యొకజంతు వీతనిం జంపినరీతి గాన్పించుచున్నయది.

శైర—మాధవా ! ఇచ్చట నేవియో కొన్ని మృగపదచిహ్నములవలె నున్నవి. చూడుఁడు.

కృష్ణు—మిత్రమా ! ఇవి మృగపదచిహ్నములుగావు; మృగరాజపద చిహ్నములు. వీనిజాడల ననుసరించి యఱిగితిమేని, సర్వమునుం దెలియనగును. ఈయరణ్య మతిభయానకులమై యున్నది. కడు జాగరూకులరై నావెంటరండు.

ఉ. ఈగుహచెంత సింగము మహీధరమట్లు బసుంబెంగాన, నే
నేగతినైన దాని వధియించిశమంతకమానికంబు, స
ద్వేగమె దెత్తు మీర లలవృక్షముచాటున జాగరూకతన్
దాగి వసింపుఁడే నిపుడు తత్క్షణ మచ్చటి కేగివచ్చెదన్.

(చెంతకుఁ జని, నిదానించి) మిత్రులారా ! రండు ! రండు ! ఇదియును మృతినందినట్లు యున్నది. (అందఱును సమీపింతురు.)

శైర—(పరిశోధించి) మిత్రుఁడా ! దానిచెంతగూడ శమంతకమణి లేదే ! ఇది మఱియు నద్భుతముగ నున్నదే !

కృష్ణు—ఓహో ! మహాబలపరాక్రమసంపన్నుఁడెవ్వఁడో వీనినివధించి యామాణిక్యముం గొనిపోయినట్లున్నదే ! జంతువు సంహరించి

యుండుననుట కిది మృగరాజు గావున మర్త్యుఁడే దీనిని సంహ రించియుండనోపును.

కం—మానవుఁడే వధించియుండిన మణి మనకు లభ్యమగుననియే భావింప వచ్చును.

కైర—మిత్రమా! ఇంకను పదచిహ్నములననుసరించి పోవుదమురమ్ము. అవి సరిగా నీగుహాలోనికే యున్నవి. జనార్దనా! గుహాలయందు ఋషీంద్రులే కాని బలవంతులు వసింతురా?

కృష్ణ—ఏమైనఁగానిమ్ము; ఈయడుగులజాడ ననుసరించినచో మనసం దేహానివృత్తియగును. (పరిశీలించి) వీనింజూడ నెద్దియో బల మైన జంతుపదచిహ్నములవలె నున్నవి. ఆమృగంబెద్దియో నే నొంటరిగ నిందుబ్రవేశించి కన్గొనియెదఁ గాక? అంతదనుక మీ రిట వేచియుండుఁడు.

కైర—శా. నీవే యీగుహనొంటిగాఁ జనినచో నీవెంట రాకుండనో
దేవా! మేమెటుబాసియుండెదము? హా! దిక్కెవ్వరీకానలో
శ్రీవారేకదయెట్లుజూచినను మీచిత్తంబుమాభాగ్యమున్
సేవాతంత్రపరాగ్రమా నసులమైసేవింతు మశ్రాంతముఁ.

కృష్ణ—మిత్రులారా! మీరు వచ్చుటకు వలనుపడదు. ఈగుహం జూడ కడునంధకారబంధురముగానున్నది. దీనియందున్నవాఁ డెట్టిబల శాలియో, స్థితినిఁబట్టియోచింపుఁడు. ఒకవేళ వానితో యుద్ధమే సంభవించునెడల, వానితోఁ బోరాడుటయు, నిరాయుధులరగు మిమ్ముఁ గాపాడుటయు బహుకష్టతరముగనుండును. కావున నా యాజ్ఞను జవదాటక, మీరిచటనే యుండుఁడు.

యాంద—(యోచించి) తగునంతకాలము వేచియున్నను మీరురానియె డల, మేము గుహాంబ్రవేశింపవచ్చునా?

కృష్ణు—అల్లెంతమాత్రమునుఁబ్రవేశింపఁజనను. నారాక కిరువదిదినముల వఱకును, నిరీక్షించిచూడుఁడు. నేను రానిపక్షమున, మీరు మీ మీగృహంబులకరుగవలసినదే కాని, యెంతమాత్రమును గుహం బ్రవేశింపఁ గూడదుసుఁడీ ! ఊరకుండు రేల ?

అంద—తమయాజ్ఞాప్రకారము వర్తించెదము.

కైర—ప్రియమిత్రమా! మీయాన జవదాటువారమో కామో యెఱుంగవా ?

కృష్ణు—మంచిది. మిత్రులారా ! ఇదే నాప్రతిజ్ఞ నాఃగ్ణింపుఁడు ? మిత్రులారా ! నా కిఁక సెలవిండు.

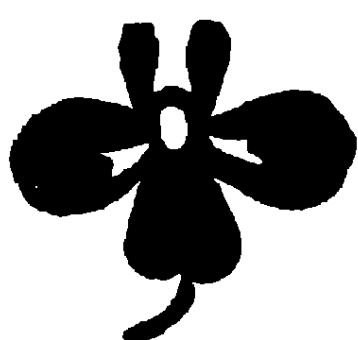
అంద—వాంఛాఫలసిద్ధి రస్తు.

కృష్ణు—(గుహాభిముఖుఁడై చేతులుజోడించి.)

ఉ. ఎవ్వఁడు లోకసృష్టికరుఁ డెవ్వఁడులోకచయాదిపావనుం
డెవ్వఁ డనంతశక్తి ధరుఁ డెవ్వఁడజాతసుపర్వసేవితుం
డెవ్వఁ డమాపుఁ డెవ్వఁడు పరేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మోక్షదాయకుం
డవ్విమలాత్ము నాత్మభవు నాత్మ భజింపుచునిందుజొచ్చెదన్.

తెరవ్రాలును.

తృతీయాంకము.

శ్రీ కృష్ణప్రతిజ్ఞ

చతుర్థాంకము.

రంగము—1.

ప్రదేశము—గుహ.

[ప్రవేశము:—కృష్ణుఁడు.]

కృష్ణ—(ప్రవేశించి) ఆహా! ఈగాఢాంధకారమున నెటులఁబోవుదును? కొంతదూరమున నేదియో వెల్గుగాన్పించుచున్నయది. మెల్లఁగా నటకరిగెదఁగాక?

చ. అడుగులజాడఁ బట్టి మది నాసజనింప విశేషదూరముం
దడబడుచున్ మహావిపినదారుణ భూములనెల్లఁ ద్రొక్కి యీ
యెడమృగిచిక్కెనంచు గుహ నెంతయుఁజొచ్చి మతిభ్రమంబుచే
నెడతెగకుండ జూడనది యెందునుగాన నిఁకేమిసేయుదున్?

జంతువులజాడంబట్టి, యెంతయో యాశతో నింతవరకేతెంచి, చెంత నున్న మిత్రులనువిడిచి, యీగుహాంతరాళముం బ్రవేశించి, యెంతవెదకినను, సుంతైనగానరాదయ్యె. (కొంతదూరమునడిచి) ఆహా! ప్రకాశవంతమగు నీప్రదేశమున కింతసేపటికరుదెంచితిని. ఇచ్చట జనసంచారము నైతమున్నట్లున్నదే! ఆహాహా?

క. మగువల జాడం దెలిపెడు
సొగసగు నొక మారుతంబు శుభగతిఁవీచెన్
నగయుత మధ్యస్థలమున,
మగువలుగలరన్న సంభ్రమంబగుగాదే ?

ఓహో ! ఏమి యీచిత్రము ! మృగమధ్యస్థలమున మృగమధ్యలుండుటెంతవింతో ? (నిదానించిచూచి) అదిగో ! తొలకరిమెఱుపువలె నాపొదల మాటున నేదియో ప్రకాశించుచున్నది. అదికాంతయా? కాక నాభ్రాంతియా ? ఇది నిశ్చయముగ కాంతయే ! ఆపూవుంబోడి పూవులంగోయుచున్నట్లున్నది. హాయి ! హ యి ! ఈ సుందరాంగి యెవ్వతెయైయుండును ?

క. ఈవనిత యిచటనుండుట
కీవన మేనోము నోచె నీమె యెవతెయో
కేవలము దేవతాంగన
గావలె కాకున్న నింత కాంతిగలుగునే ?

ఓహో ! ఈసుందరాంగి వనదేవతయో, లేక గరుడగంధర్వయక్షకిన్నెర కింపురుష వియచ్చరాంగనలలో నొకతెయో యైయుండవచ్చును. మానవాంగనయైన నింతయనల్పలావణ్యరూపరేఖావిలాసంబు లెట్లుగల్గును ?

గీ. బాల గళసీమ వ్రేలుము త్యాలసరులు
తంతులములని పొక్కిలి నుండి వెడలి
భ్రాంతిచేవచ్చు చీమల బారనంగ
మించుబోణికి నలరారు మెఱుగుటారు.

సీ. కర్ణ నాసాక్షులు క న్బొమల్ నవసంఖ్య
చాంపేయకువలయ చాపములను,

ఫాలకపోలోష్ఠ ఽ వక్షోరుహంబులు,
నర్ధేందు ముకుర కుంఽభాంకములను,
దంతహాసాలక ఽ తనుభవకాంతులు,
కుందేందుదీప్త్యబ్ద ఽ కుందనముల,
గళమూరువుల్ కౌను ఽ కరచరణంబులు
శంఖరంభానభో ఽ శాఖవనజ
ములనుహసియింపుచూడె నీఽముదిత దీని
నెంచివర్ణింపఁ దరమే ? ఽ విరించి కేని
పంచబాణుఁడు నన్ను ఽ బాధించుచుండె
పొంచి దీనిని నే దొంగిఽలించువాఁడ.

ఏమి ? ఈయంగనామణియంగసౌష్టవము ! ఎంతవర్ణించినను తనివితీర కున్నయది. దీని యాకారముంగాంచిన మతి పరిభ్రమించుచున్నయది ! అచ్చరంబోలిన యీమచ్చకంటి నిచ్చటఁ గాంచి యచ్చెరువొంది వచ్చిన పనియేమో మఱచితి. అల్లదే శ్యమంతకమణి యీబాలికశయ్యాతలం బులకమర్పఁబడియున్నది. దీనిని మఱపించి యీమానికంబు నెట్లైన గ్రహింపవలయు. లేనిచో, విఘ్నములు సంభవించెనేని వచ్చినకార్యంబునకు విఘ్నంబుగల్గు. మణి చేజిక్కిన పదంపడి, కన్యావిషయంబుయోచింపనగు. దృగ్గోచరయగుచున్న యీబిబ్బోకవతిని విడచుటెట్లు ? నామనం బిప్పుడయస్కాంతముచెంత నినుమువలె నీనారత్నమువంక కాకర్షితంబగుచున్నయది అక్కటా ! నాకీమె లభించునో తుదకు లభింపదో తెలియకున్నది.

[తెర లేవఁగా చంచలాక్షి చకోరాక్షియను, చెలులతో
వనవిహారము సలుపు జాంబవతి ప్రవేశించును.]

జాం—చకోరాక్షీ ! ఈపుష్పవనంబును బరికించితివా ?

*ఉ. మల్లెలుమొల్లలుం కుసుమ మంజరులెల్లను వింతరంగుచే
నెల్లెడలం బ్రకాశముగ నెంతసువాసన లిచ్చుచున్నవో
చల్లనిపిల్లవాయువులు సంకులమై వెదఁజల్లుచుండె నో
పల్లవపాణి! కాంచుము శుభావహమైనలుదిక్కులందొగిన్.

చకో—చెలీ! ఆశుభం బెద్దియో తెల్పెదవా?

జాంబ—సఖీ! మనము విహరించుతఱి, నిట్టూర్పులతో విడచు విషవాయువులనుఁ బీల్చి, మరల మనము బీల్చుటకు బ్రాణవాయువులను వదలి యారోగ్యముం గలిగించుచున్నయవి. చెలీ! ఆరోగ్యమునకన్న నానందమేమిగలదు?

చ. పికశుకశారికాది ఖగబృందములెల్లమనోహరంబుగా
నొకతరిగానముం సలుపుచున్నవి వీనులవిందుగా నహా!
సకి! కనుగొంటివాకొలను చల్లని నీరము సారసంబులుం
వికసితకైరవంబులతివింతగఁ దోఁచెఁజకోరలోచనా!

చంచలాక్షీ! ఈకొలనింగాంచువారికే యింతయానందము గల్గుచుండ, నింకుజలక్రీడలొనరించు సరోజముఖుల కెట్టిప్రమోదంబు గల్గునో కదా!

చంచ—చెలీ! నిజము. మనబోటికాంతలకు మనోవ్యధలం బాపుటకై పెద్దలిట్టివనవిహారముల నేర్పఱచియుంకురని తోఁచుచున్నది.

చకో—ఓసీ! చంచలాక్షీ! ఏమంటివి? ఉద్యానవనములు మనవంటివారికి మనోవ్యధలంబాపుటకే యేర్పఱుపఁబడెననియా? నాకట్లు తోఁచుటలేదు. ఏమంటివా?

గీ. అల్లభూజంబునను నల్లిబిల్లిగాను,
నల్లియుండినలతచంచలాక్షి! కనుము;
దంపతులభావములను సూచింపుచుండె
విరహితులకెంతకష్టమో వెలదిమిన్న!

ఇట్టివింతలం జూచినప్పుడు, మనవంటివారికి మనోవ్యధ హెచ్చుసనియె నా యభిప్రాయము.

చంచ—చెలీ! "కాటిమీఁదగంగానమ్మకు కూటిమీఁద నేలోక"మనినట్లు నీకెంతసేపును మగనితలంపేకాని, మరియొకటిగానరాదు. చల్లగాలి, చెట్లనీడ, లతావిశేషములు, సరోవరశృంగారములు, చూచుచు, తోటికాంతలతో నుల్లాసముగా విహరించునప్పు డానందముగాక వ్యధయేల ?

చకో—ఆనందమా? కాదు, కాదు. నిశ్చయముగ వ్యధయే! కన్యకామణులకు శుకపికశారికాదిగానామృతరసభరితమైన శృంగారవనములందు తమతమమనంబుల కిష్టులగు సుందరపురుషులు దృగ్గోచరులైనప్పుడుగాని, మనోలగ్నమైనప్పుడుగాని మన్మథోద్రేకముచే నెందఱుకన్యకామణులు మూర్ఛలొందిరికారు. వారి చరిత్రములు నీవెఱుంగవా చెప్పెదానా ?

చంచ—సఖీ! నీవు చెప్పినవిషయములు నాయకీనాయకుల కత్యంతానురాగముగానున్నతఱి, వియోగసాగరమగ్నులై దృగ్గోచరముగాకయున్నప్పు డట్టియవస్థ తటస్థించునేకాని విలాసార్థముగా విహరించువారికి సంతోషముగాకేమి ?

చకో—అలాగుననా ?

గీ. ఎన్నినీతులు చెప్పినఁ జిన్నిగున్న
తియ్యమామిడిచిగురులు దినిపికంబు
గానమొనరించెనేని నీ గాత్రమైన
బులకరింపక మానునే పూవుఁబోణి.

వయఃప్రాదుర్భావముగలమందయానల కట్టి మన్మథోద్రేకము జనింపు నంటినే కాని, సర్వత్ర చెప్పినమాటయా యేమి ?

చంచ—అటులకాదు. కాదు. ఇప్పుడాయవస్థ నీకే తటస్థించినట్లుకనఁబడు చున్నది. నిజముగా నీకు మూర్ఛయే సంభవించినయెడ నిప్పుడు శైత్యోపచారములుచేయుట బహుకష్టము ?

జాంబ—చెలులారా! మీవాగ్వివాదము బాగుగనేయున్నది. ఇఁకకట్టి పెట్టి పూజకువలయుననన్ని పుష్పములను గోయుఁడు.

కృష్ణ—ఓహో ! ఈవృక్షంబులు మధురఫలసందోహంబుల నొసంగుట యే కాక, నూతనఫలపత్రసమేతంబులై శుకపికముఖవిహంగము ల కాశ్రయము జూపుచు, నిర్గళితసకలవృక్షవిశేషఫలరంధ్రప్రవర్తితమరం దసందోహపానానందేందిందిరఝుంకారనినాదసమాకీర్ణంబై యతి మనోహరంబుగ పిల్లవాయువులు చల్లగవీచుచు, మధ్యాహ్నకా లసమయంబున మహోకఠోరార్కకిరణజాలంబులఁ బ్రసరింపనీయక పాంథజనంబులకు హృదయోల్లాసమును గలిగించుచున్నవి.

సీ. రమణీయమగువింత ♦ రంగులపొంగారు
వివిధపుష్పంబులు ♦ వెలయుచుండె
ఫలభరితంబులై ♦ పాదపశాఖలు
భారంబుచేఁగడు ♦ వంగియుండె
శారికాకీరముల్ ♦ శాఖలపైనుండి
కోకంబులను గూడి ♦ కూయుచుండె
మదమరాళంబులు ♦ మృదుగమనంబుచే
బారులుదీరిచి ♦ పారుచుండె
నెమిలిసంఘంబులెల్లపిం ♦ ఛములువిప్పి
యాడుచున్నవి మాయురే ♦ వేడుకలరఁ
గనులపండువుగాగని ♦ కాననమునఁ
బూర్ణసమ్మోదమొదవించెఁ♦బూవుఁదోఁట !

జాంబ—చెలీ! చకోరాక్షీ! ఆప్రక్క మిగులవికసించినపుష్పములు గలవు. వానినిమాత్రమే కోయుము.

చకో—జాంబవతీ! ఈమొగ్గలుగూడ కొంతిసేపటికి వికసించును. అందుచే వీనినిఁ గూడ కోయుచున్నాను.

జాంబ—తలోదరీ! లోకమునందెవ్వరైన పక్వపదార్థములనే కోరుదురుగాని, యపక్వపదార్థములను గోరుదురా? అపక్వపదార్థములనుఁ గాంచి సంతసించుటకేగాని తత్కాలోచితమైన యనుభవమునకు యోగ్యములుగావు. అందుచే ప్రతివారును సిద్ధాన్నమునే కోరుదురు. వాటియందుపయోగముహెచ్చు.

చకో—నిజమేకాని, కాఁబోవుదానియందున్నంతప్రేమ, మైనతరువాత నంతగానుండదు గదా! ఆకారణముచే దానిం గూడఁ గోయుచున్నాను.

జాంబ—చెలీ! ఎంతభావగర్భితముగఁ జెప్పితివే! అటులనే కోయుము.

కృష్ణ—సీ. తరుణిముఖారవిందముగాంచునిర్ధన
మనుజునికైనను ధనముగల్గు
పడతివాల్గన్నులు పరికించువారికి
భావమునందుకంపంబుగల్గు
లలితాంగిముద్దుపల్కులుచెవిసోకిన
వారల కానందపదవిగల్గు
సకియక్రేగంటిప్రసారంబుఁగనుగొన్నఁ
దామసికైన శాంతంబుగల్గు
ముగ్ధగుమ్మనుగనుగొన్న ముదుకఁడైన
ముదిమివిడనాడి యౌవనసముమను వహించు;
తుదకు సన్న్యాసియైన నీ తోయజాక్షి
దర్శనంబైన తపమెల్ల ధార విడఁడె?

శా. ఈనారీమణిపొందు గల్గనిభవం బేలా మనుష్యాళికిన్
దీనింగౌఁగిటఁ జేర్చి ముద్దుగొని యొంటిం బ్రేమవాటిల్ల బ్ర
హ్మానందంబునుఁ గాంచనట్టిబ్రతు కేలా? భోగమేలా? మహా
దానద్రవ్యసుఖాదిసంపదలు సంతానంబులేలా? యికన్.

జాంబ—చెలులారా! నేఁడు కోసినపుష్పంబులు గౌరీపూజకు సరిపడి యుండునా?

చం—మరికొన్ని కోసినఁగాని చాలవు. (కోయుచున్నారు.)

కృష్ణ—నేనిట్టి యనన్యలావణ్యవతి నెన్నఁడునుం గాంచియుండలేదు భళిరే! సౌందర్యము!

సీ. బురదలోనుండుట పరమనీచంబని
కెంపు మోవిగమారి యింపుగాంచె
కరులుపెకల్చునన్ వెఱపుచేకంజముల్
కాంతలోచనములై ఘనతఁ గాంచ
నల్లత్రాచులముంగిపిల్లకు భయమంది
పడతినూగారుగా బరిణమించె
వెన్నెలలోఁ గాంతి సన్నగిల్లు నటంచు
నక్షత్రములు కాంతనఖములయ్యె
పురములకుఁ దాళలేక నీపూవుబోణి
దేహముగమారి పుత్తడి దీప్తిగాంచె
నటులఁగాకున్న నీసుందరాంగికింత
బలము తేజంబు రూపంబు గలిగియున్నె?

ఆహాహా! ఈజగన్మోహనాకారి సిగ్గుచే తటస్థముగా నుండెనా యేమి? దీనియభిప్రాయ మేమైయుండునో తెలియకున్నయది! నన్నొక యున్నత పురుషునిగా నెంచి, లక్ష్యముగఁ జూవినట్లుగాని, లేక, సామాన్యునిగ

నెంచి, నిరసించినట్లుగాని తోఁచదు. (నిదానించి చూచి) ఆహాహా! దీనిని పరిగ్రహింపనిదొకజన్మమా?

శ్లో. వనాంతరస్థాంచితసుందరాంగీ
సురాంగనా కిన్నరకామినీ వా
నచే దియం సా కథమద్య మన్మనో
హా కేదృతంమేరుమహీధరాదపి.

శ్లో. త్యాజ్యానచోరాస్సహసానిబధ్య
ఇతిప్రసిద్ధాబుధలోకవాణీ
తస్మాదిమామ్ మానసహారిణీంమె
నైవత్యజేయం నిరవద్యరూపాం.

జాంబ—చెలీ! చంచలాక్షీ!

ఉ. కోరిన పూవులెల్ల సమకూర్చుచు సూత్రముతోడదండగా
జేసి మదీయకంఠమునఁ జేర్పుము కొన్నిటి పూలసజ్జలో
వేసియు మా సమార్చనకు వేగ మమర్చు సమస్తద్రవ్యముల్
భాసురగాత్రి! నే నిపుడె వచ్చి సమర్చన మాచరించెదన్.

(చంచలాక్షి నిష్క్రమించును.)

జాంబ—(చకోరాక్షితో) చకోరాక్షీ! నీవు త్వరితముగఁ బోయి స్నానాదికృత్యములను నెఱవేర్చుకొనుటకుఁ దగినపరికరములను సంసిద్ధముచేసి నన్నుఁ బిలువుము. అంతదనుక నే నీ యుద్యానవనముననే విహరించుచుండెద.

(చకోరాక్షినిష్క్రమించును.)

కృష్ణు—భళిరే!

ఉ. దీనిముఖాంబుజంబుఁ గనుధీజనవర్యునకైన నిర్మల
జ్ఞానముపీడి మన్మథనిశాతశరాహతులన్ గృశించి, య

జ్ఞానపయోధిమగ్నులయి సంతతము౯ జరియింపకుందురే?
కాన, లతాంగికౌఁగిటినిఁ గాంచని నాదగుజన్మమేటికిఁ౯.

గీ. వేగమె దీనిపొందు లభింపదేని,
రాజసంభేద ప్రాజ్య సామ్రాజ్యమేడ?
భోగమేడ సంభోగానురాగమేడ?
యవని నాకిఁక కృష్ణనామాంకమేడ?

ఓహో!

గీ. "పవనపర్ణాంబుభుక్కులై భ్రాంతులుడుగు
నట్టియోగులకైన మోహంబువొడము
నెలఁతసౌందర్య మహిమ వర్ణింపఁదరమె?
ధాతకైనను వాణిమున్ తాతకైన."

ఆహా! ఈబాలికామణిమనోనిశ్చయముంజూడ బహుగూఢముగనున్నదే! కార్యాంతరమిషంబులం జెలిమికత్తియల నావలకంపుట జూడ, నన్నుఁ గాంచి యీస్థలంబు వీడఁజాలక తానొంటరిగ నున్నయట్టుల స్ఫురింపు చున్నయది. అయ్యో! నాకంతటి యదృష్టమునబట్టునే? కాముకులిట్లు తలంచుట సహజమే! ఏవియెట్లైనను భావగర్భితముగ నున్నపుడూర కుండుట మంచిదిగాదు. ఇప్పుడీమె యేకాంతముగ నున్నదిగావున—

గీ. ముందుగా నీమెఁబిలచెద నందుపైని,
వినకయుండిన వేడెద వివిధగతుల
నంతకును రాకయున్నచోఁ జెంతకరిఁగి
పాదములపైనిఁ బడియైన వశమొనర్తు.

(ముందునకుఁ జని)

శా. ఇంతీ! యెవ్వరిదానవీవిచట నిస్సెన్నేవ్వారలీ ఘోరమా
కాంతారంబుననున్న కొండగుహాలో కంజాక్షి! యిట్లుంచె, నీ

కాంతుం డెవ్వఁడు? తల్లిదండ్రులెవరో ? గ్రామంబునన్ నామమున్
శాంతస్వాంతముతో మదీయస్మృతికిన్ ? శ్రావ్యంబుగం దెల్పుమా ?
జాంబ—(అదరిపడిచూచి మాటాడకూరకుండును.)
కృష్ణు—గీ. ఇంతసిగ్గేల నీకునో ? దంతిగమన !
సూనశరుబాణములకు నేసుక్కినీకు
పల్కులను వినఁగోరిన ? పలుకవైతి
విటుల మానంబుదాల్చిన ? నేమిసేతు ?
కాంతాలలామా !
ఉ. కొండలలోననుండిమదిఁ ? గోర్కుల నెల్ల నశింపఁజేసి, నీ
నిండగు యౌవనాంకురము ? నేలనుఁ గప్పఁగనేల? నిన్నుఁకన్
పెండిలియాడినన్ మిగులప్రేమదలిర్ప సుఖించిసంతతా
ఖండలవైభవంబుగని ? కాంతలలోన వెలుంగకుందువే ?
ఉ. నా వెనువెంట వచ్చిన ననారతమున్ నిజసౌధసీమయం
దో వనజాక్షి నిన్నునిచియుజ్వలరక్తి వహించి ప్రేమతో
భావజకేళిసల్పుచు ననారముదంబున గాంచుచుండినన్
భావమునందుసమ్మదము ? వర్ధిలఁగాదె' సరోరుహాననా !
కాంతా ! నిర్దయంబూనక, నీమృదుమధురోక్తులచే నాయుల్లముం జల్లఁ బరపుము.
జాంబ—(స్వగతము) ఈమానవుం డెవ్వఁడై యుండునో. తెలియకున్నది. అన్యకాంతను గాంచి, సామాన్యురాలినిగాఁ దలంచి భయవర్జితుండై భాషింపుచున్నవాఁడు. నాకెద్దియేని మోసము దలంపఁడుగదా ? (ప్రకాశముగా) అయ్యా ! నీవెవ్వఁడవు ? ఎటనుండివచ్చితివి ? తలిదండ్రులచాటువానివలె నున్నాఁడవు ! పోతుటీఁగకైన జొరనశక్యంబగు నాగుహాంతరాళముం జొచ్చినదేగాక, నన్నుసమీపించి పలుకరించుచున్నావు

అంతఃపురకాంతలచెంత కరుగరా దనుధర్మంబు నెఱుంగవా? భళి రే! నీసాహసమున కెంతయు మెచ్చవచ్చు గాని, మజ్జనకుండగు జాంబవంతుం డిటువచ్చెనేని ని న్నంతకనిశాంతంబున కతిథినిగా బంపకమానఁడు. బ్రదుకనిచ్ఛగలవాఁడవేని, వచ్చినత్రోవను బట్టి పొమ్ము.

కృష్ణు—ప్రేయసీ !

మ. నను నీతండ్రి వధించు నంచు నిపు డశ్రాన్యాయంబుగాఁ బల్కుకా
రణమేమో! చెలి! నేనుజేయు నపకారం బెద్దియో తెల్పుమా ?
వనజాతేక్షణ! యింతనిర్దయను నాపై జూపికాంక్షింపుటల్
గన, నీచిత్తము దుశ్శిలామయమహాకాఠిన్యమైతోఁచెడిన్.

నేను, మార్గవశంబున కార్యార్థమై వచ్చినవాఁడనుగాని, నీనిమిత్తమే తెంచినవాఁడనుగానే! ఇంతలో నీవు కాకతాళీయన్యాయమున సమావేశమైతివి. ఇంతమాత్రమున నీతండ్రి నన్నేలవధియించును ? చాలుచాలు. ఇందుకే నేను భీతిల్లుదుననుకొంటివా ? నీతండ్రిసాటి బలపరాక్రమంబులు మాకడ లేవనుకొంటివా ?

జాంబ—అయ్యో !

కం. నాజనకునితో సమబలుఁ
డీజగమున లేఁడికెందు కిక్రప్రజ్ఞలు; నీ
వేజాడనుండి
వా జాడనుఁబట్టి పోవకనగు నవేగన్.

ప్రగల్భంబులు వల్కుట మాని ప్రాణములపై నాశఁగలవాఁడవేని పరుగునఁ బొమ్ము.

కృష్ణు—ఓ కాంతాతిలకమా ! ఈబెదరింపులు చాలింపుము.

ఆ. కంసుఁడనెడు లోకకంటకుఁ బరిమార్చి
బాల్యముననె యశము కడసిన్పట్టి

నేను నీమతండ్రికిఁ గేనా భయంపడు
నట్టివాఁడ ? వెఱ్ఱివగుదుగాక !

ఇంతేకాక మహాబలపరాక్రమ సంపన్నులగు వేనవేలు రాత్రించరవీరుల సంహరించిన నాకు నీతండ్రి యొకలెక్కయా ? బాల్యంబున పూతనం బరిమార్చిన నాకీర్తి నాలింపవే ?

జాంబ—(నవ్వుచు) ఆర్యా !

గీ. ఆడుదానినిఁ జంపితినని వచించి
సిగ్గునందక యుండుటే చిత్రమయ్యె
నీవు మగవారితోఁ బోర నేరనటుల
గానఁబడుచున్న యది నీదు ఘనతఁగాంచ.

నీ వబలనుఁజంపినవాఁడవే కాని, సింహశార్దూలాదిక్రూరమృగములను సంహరించినమేటి మజ్జనకుండగును. అట్టి పరాక్రమశాలి యెదుటంబడితి వేని, కంఠీరవదర్శనంబైన కరీంద్రమువోలె- పలాయితుండవు గాకపోవు. నీపరాక్రమము పేరులేని ముక్కిడిరక్కసుల నుక్కడంచుటకుఁ బనికి వచ్చునేమో గాని నాతండ్రికడం జెల్లవు.

కృష్ణు—అబలా ! ఆడుదానిఁ జంపినవాఁడనని నీవు నన్ను తిరస్కరించు చుంటివా? అది యబలయని తలంచుచుంటివా ? పూతన బహువిధ శూరాగ్రేసరుల బలముగలది గాని, నీతండ్రివలె మృగములను జంపు కిరాతకురాలుగాదు. కాని సందర్భము నెఱుంగక నీ విట్లాడుచున్నావు.

జాంబ—అయ్యా ! నీబలపరాక్రమంబుల నాలకించుట కిచ్చటనున్న దానంగాను. నీగొప్పదనము నబలనగు నాతోఁ జెప్పుటకన్న బలశాలియగు నాతండ్రితోఁ జెప్పినప్పుడు మగతనం బనిపించును గదా ! కాలాతీతమైనయెడల నాచెలికత్తియలు వచ్చిచూచి, తండ్రిగారితోఁ జెప్పెదరు. అప్పుడు నీకు తప్పక ముప్పువాటిల్లు

ను. ఇంతదూరము నీమేలుగోరి వచియించితిని. కావున మహార్థ్య
మును దాల్పక నేఁజెప్పినచొప్పునఁ జనుము.

కృష్ణు—క. నను మోహపాశములచే
తను బద్ధునిఁజేసి మన్మథ ప్రదరపయో
ధిని ముంచి యిటుల పోపొ
మ్మని చెప్పుట ధర్మమా మహాదాత్మ కృశింపన్.

అకారణముగ నేను నిందఁబొందుటచే, తన్నివారణార్థమై యరణ్యముం
జొచ్చి యష్టకష్టంబుల ననుభవించి, యెట్లో యీగుహం బ్రవేశించి
తిని. కాని నీతండ్రితో ముచ్చటించి నిన్ను పెండ్లాడ రాలేదు.

జాంబ—(స్వగ) ఈతని ముఖారవిందమును వాక్ప్రౌఢిమమును నిర్భీతి
యుఁ జూడ బహు ధైర్యశాలివలె గాన్పించుచున్నాఁడు. నిం
దనుఁ బాయుటకు వచ్చితినని వచించుట చూడ నీతఁడేదియో,
కార్యదీక్షాతత్పరుఁడై చనుదెంచినట్లు గాన్పించుచున్నయది. ఈ
తని వృత్తాంతముం గొంత తెలిసికొనిచూచెద- (ప్రకా) పురుష
పుంగవా! త్వదీయనివాసస్థలమును, పవిత్రనామధేయమును,
నిందాస్పదులకుం గలహేతువును, యిట్లు వచ్చుటకుగలహేతు
వునుఁ దెలియపరచెదరా?

కృష్ణు—(స్వగ॥) ఇప్పటికి ధన్యాత్ముఁడనైతిని. శాంతమువహించినది.
ఈమెకు నావృత్తాంతముం గొంత శ్రుతపరచెదఁగాక! (ప్రకా॥)
తన్వంగీ!

సీ. ద్వారకాపట్టణనివాసుండ; యదువంశ
సంభవుండను కృష్ణనామ సంజ్ఞవాఁడ;
సేనాన్వితముగఁ బ్రసేనుండు వేటకై
యడవికిఁ జన సింహ మతనిఁజంపె;

తనసహోదరుని నేఁ జూడ
సత్రాజితుండిడె సభ్యులువిన-
నీవార్త విన్నవారెల్ల నాతోఁ జెల్ప
వానిని వెనుక నే వచ్చినాఁడ

గీ. వచ్చి నినుఁగంటి నిచ్చట మచ్చెకంటి;
పచ్చవిల్తుఁడు ననుఁబట్టి బాధపెట్టఁ
జూచుచుండుట తగదిట్లు సుందరాంగి!
మారగర్వ మణంచు చకోరనయన!

సుందరీమణీ! నిందనుఁ బాపుకొనుటకై: మందిరంబువిడచి యిందు వచ్చి నీముందర నిల్చి, నా చందమంతయు వినిపించితి; ఇఁక నీ వమందానందకందళితహృదయారవిందవై నీమృదుమధురవచనంబులచే కులగోత్రనామంబులందెల్పి వీనులకు విందొనరింపుము.

జాంబ—యాదవకులతిలకా!

గీ. తండ్రియగు జాంబవంతుఁడు తగినవరున
కిచ్చి పరిణయమొనరింప నెంచి నన్నుఁ
బెంచుచున్నాఁడు; ప్రేమతో నుంచి యిచట
తోడిచేడెలతోఁ గూడి వేడుకలర!

నేను జాంబవంతుని తనయనగుటంజేసి, నన్ను జాంబవతియను పేరం బిలుతురు.

కృష్ణ—(స్వగ॥) సేబాస్! ఈయంగనామణి యవివాహితయగు కన్యకామణియైనటు లిప్పటికి స్థిరపడినది. ఇఁక నామనోభీష్టము నెఱవేఱవచ్చును. (ప్రకా) జాంబవతీ! కన్యవైన నీకభ్యంతరమేమి గలదు? నీకిష్టమైన పురుషశ్రేష్ఠునిఁగాంచి వరించి పాణిగ్రహణము చేసికొన్న నీజనకుఁడు, నిన్నేమనును? కన్యకలు తమ

మనోలగ్నమైన పురుషులను వరించుట ధర్మముగాదా ? నన్ను నీవు గాంధర్వవివాహము చేసికొని నన్నుఁ గృతార్థునిఁజేయుము.

జాంబ—మహాభాగా ! నాచెలిమికత్తియ లరుదెంచుచున్నవారు. వారు మనలంగాంచినచో నిరువురకునుఁ బ్రమాదముఘటిల్లును. నే నిఁకఁ బోవుచున్నాను. సెలవిండు- (క్రీగంటిచూపులంజూచుచు నిష్క్రమించును.)

కృష్ణు—అరరే !

క. పలుకులఁ దేనియలొల్కఁగఁ
బలుకుచు భ్రమనొందఁజేసి పయ్యెదజారన్
కులికెడి గుబ్బలతోడనుఁ
దొలకరి మెరుపనినయట్లు తొయ్యలి చనియెన్.

ఆహాహా ! పరిపూర్ణశశాంకబింబ మదృశ్యమైనది. ఈప్రదేశమంతయుఁ గళావిహీనమైనది. అకటా ! సమయస్ఫూర్తిగ సంభాషించినదే కాని, మనసిచ్చి మాటలాడినదికాదు. నాశ్రమంబంతయు బూడిద బోసిన పన్నీటిచందంబాయె. అన్యకాంతయని శంకించి మోసపోతిని. (ప్రక్కకుఁ జూచి) అదిగో దానిచెలికత్తె లరుదెంచుచున్నారు. ఇఁక జాగుచేసిన మానికంబునకుం గూడఁ జెడియెదను. (అని మణినిఁ ద్రెంచి చెంగున మూటఁగట్టుచుండగా చంచలాక్షి వచ్చి చూచి తటాలున భీతితో నిష్క్రమించును.)

[తరువాత పటాక్షేపమున జాంబవతి చకోరాక్షి ప్రవేశము.]

చకో—చెలీ! చెలీ ! చంచలాక్షీ ! నిలువుము నిలువుము. తండ్రిగారితో వచింపకుము.

(కృష్ణుఁడు నిష్క్రమించును.)

జాంబ—చెలీ ! చకోరాక్షీ ! ఇంకేమిసాధనము ! చంచలాక్షి మనపలుకు వినక వెడలిపోయినది. తండ్రిగారితో చెప్పకమానదు. ఇంకఁ

గర్తవ్యమేమి ? నామనోహరుని రక్షించుటెట్లు ? ఈవిరహావేద
న భరింపఁగలనా ? భరింపఁజాల !

చ. కలికితనంబున న్మిగుల । కంతువసంతజయంతముఖ్యులన్
గెలువఁగఁజాలునట్టి యలకృష్ణుఁడె వచ్చి నను న్వరించి, నా
చెలువముఁ గాంచి రమ్మనిన । చేతను జిక్కనవాని వీడితిన్
చెలి! యిఁక నేమిసేయుదును? । చిత్తము వానిని బాయకుండెడిన్.

చకో—గీ. కోరి బ్రతిమాలు వానిని । జారవిడిచి
విరహమును జెందుచుంటివా ? వెఱ్ఱిదాన !
యీగుహాంతరాళంబున । కెవ్వరింక
నేగుదెంచి వరించెద । రెంచి నిన్ను.

చెలీ ! నే నేమిచేయుదును ? చంచలాక్షిని పోవలదని యెంతపిలిచినను
లాభము గలుగకపోయె ! మీతండ్రిగారితో నీసమాచారముం దెల్పు
టకై పరువిడిపోయెను.

జాంబ—(స్వగ) కటకటా ! నాతండ్రిగారు వచ్చి యీమహామహున
కేమికీడు తలంచునోకదా! నామనోరథ మీడేరుటెట్లు ?

మ. అతిబాధల్ పడుచుంటి దుర్భరవియోగాంభోధిలో మున్గి నా
వెతలం బాపెడువారలెవ్వరతని । న్వేవేగ రప్పించి, నా
పతిగాఁజేయు మహాత్ములేరి? యిఁక దైవంబేకదా దిక్కు సం
తతముం జింతిలుచున్న నేనెటుల మేనంబ్రాణముల్ నిల్పుదున్.

చకో—యౌవనమదంబున నట్టి మహాత్ముఁ దిరస్కరించితివి. స్వయం
కృతాపరాధం బనుభవింపక తీరదుగదా !

(తెరలో జాంబవంతుఁడు.)

చం. ఎవఁడురనీవు నాగుహకు నెంత యు భీతివహింప కొంటిమై
జవమునవచ్చి నాసుహిత । శయ్యను వెల్గుచునున్న మానికం

బెవరును గాంచకుండఁగ గ్రహించి చెరంగున మూటగట్టి నా
డవు? భళి! చోరుడవై ఖరి- విడంబముతోడఁ జనంగనిత్తునే?

[ప్రవేశము:—జాంబవంతుఁడు, చంచలాక్షి.]

జాంబ—చంచలాక్షీ! ఏఁడి! వాఁడేఁడీ! ఎచ్చట నక్కియున్నవాఁడు?

చంచ—అల్లడుగో! పండ్లను నిర్భయాంబుగాఁ గోయుచున్నవాఁడు. ఇటు రండు.

[ఇరువురును నిష్క్రమింతురు. పిదప,జాంబవంత కృష్ణులు పునఃప్రవేశము]

జాంబ—ఓరీ!

గీ. ఎవ్వఁడవు నామమణిఁ గొనిపోయెదెదీవు
విడిచిపెట్టుము మణినట । వీడకున్న
నధికముష్టిఘాతములచే । నంతమొంద
గా నొనర్చెద నిప్పుడే । కాచుకొనుము.

కృ—ఓయీ! భల్లూకేశ్వరా!

గీ. చంపుదు నటంచునను బెదరింపనేల?
నీకు భయపడనేల భల్లూకనాథ!
మల్లయుద్ధములో నన్ను । మడియఁజేసి,
యీమణిని గ్రహియింపు మో । యీాబిరాన.

జాంబ—ఛే! ఛే!! నరాధమా!

గీ. ఒక్కపెట్టున నినుఁబట్టి । యుక్కడంతు
పెక్కుమారులు నాతోడ । ప్రేలవలదు
చక్కఁగా మణి నిటఁబెట్టి । సాగకున్న
ముక్కముక్కలుగాఁ జేతు । నిక్కువముగ.

(ఇరువురు నొండొరుల గవసి నిష్క్రమింతురు.)

జాంబ—అమ్మో! నాజనకుఁ డాసుహాశయుం గవసెనే! అకటా! సుకుమారశరీరుఁడగు నాపతికి హాని ఘటియిల్లద గదా! దైవమా!

చకో—వచ్చిన వానిని రహస్యముగఁ గొలుతనే గాంధర్వవివాహ మాడియుండిన నింకేమి ప్రాపము గల్గియుండెనుగదా !

జాంబ—అబ్బా! చెలీ! చూచితివే! ఎంతఘోరమైన ముష్టియుద్ధము జరుగుచున్నదో! కటకటా! దైవమా! నాకెట్టికష్టమును గల్గించితివి? ప్రాణసమానుఁడగు మహాభాగునకును, ప్రియజనకునకును సంగ్రామము గల్గించితివా ? ఏదికిని, యాపద ఘటిల్లకుండ నో పార్వతీమతల్లీ! నీభక్తురాలినగు నాపై దయఁదలంచి రక్షింపుము.

చకో—ఓహోహో! చూచితివే! యాదవబాలుఁడు చూపులకుఁ జిన్నవాఁడైనను, నీజనకు నెటుల నొప్పించుచున్నాఁడో!

జాంబ—వహ్వా! ఏమి యాతని బలపరాక్రమము! అసమానబలపరాక్రమోపేతుఁడగు నాతండ్రిని నొప్పింపఁగలవాఁడు ముజ్జగంబులందును లేఁడని గర్వించియుంటిని. నేఁటికి నాగర్వంబు సర్వంబును ఖర్వంబయ్యె. ఆమహాత్ముఁడెంత యుక్తియుక్తముగఁ బోరుచున్నాఁడో చూచితివే? (భయము నటించి) అమ్మయ్యో ! చెలీ! నాతండ్రి యామహాభాగుని సంహరింపఁడుగదా! నామనోహరుని హతమార్పఁడుగదా! కటకటా! ఇంకేదిదారి? నామనోహరుఁడు భూపతితుఁడు గానున్నవాఁడు. నానాథుని రక్షింపువా రొక్కరును లేరా? (నిదానముగఁజూచి ప్రమోదముతో) ఓహో! అమ్మకచెల్ల ! ఈతఁ డెంతటి మాయలాఁడే! నిజముగా పడిపోవు వానివలెనే నటించి తుదకు నాతండ్రినే క్రిందపడ నేసినాఁడే !

చకో—ఇంక మీతండ్రిగారు కాళ్ళకు బుద్ధిజెప్పరుగదా! జాంబవతీ! అతఁడు పిన్నవాఁడుగాఁడే! సాక్షాజ్జగదీశ్వరుఁడనితోఁచుచున్నది. అతని జెట్టవట్టని నీజన్మమేలనే?

జాంబ—చెలీ! చకోరాక్షీ! రమ్ము. రమ్ము. మాతండ్రిగారు లేచినారు. వారిరువురును, మగుడ నీదిశకే వచ్చుచున్నారు. ఇఁక మనమిం దుండఁదగదు.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

[జాంబవంతుడు, కృష్ణుడు, పునః ప్రవేశము.]

కృ—ఓరీ! భల్లూకాధమా! మరల నదేప్రలాపసయా? ఇాకను మణిని నీకొసంగి పోవలయునుగదా? ఇదిగో! మణికి బదులుగా నేనిచ్చు బహూకృతినిఁ బరిగ్రహింపుము. (గ్రుద్దును.)

జాంబ—(దేహము తడుముకొనుచు తనలో) అహాహా!

ఉ. కాలునిరీతిఁబోరుచు, ప్రాగల్భము జూపుచు, బాలుసువ్వచుం
బాలునివోలె నవ్వుచును భావము నాగున గేలిసేసి, ని
ర్వేలపరాక్రమంబు గనుపింప నటించుచు నున్నవాఁడు; నేఁ
డేలను వచ్చెనిచ్చటికి నీ యెవ్వఁడొ వీఁడు? స్పృహింపదక్కటా.

క. నరుఁడైనను నాతోడను
సరిపోలఁగగలఁడె? యింతసాహసుఁడైనన్
కరివరదుఁడో? శంకరుఁడో?
సరసిజసంభవుఁడో? తెలియఁజాలక యుంటిన్.

ఈమహాత్ముఁడవతారపురుషునివలెఁ గాన్పించుచున్నవాఁడు. మానవుఁడైనయెడల నిన్నిదినంబులుపోరి, నన్నింత నొప్పించి తానంత దృఢముగఁ జెక్కుచెదరక నిలువఁగలఁడా? దివ్యదృష్టింజూచి సర్వమును గ్రహించెదఁగాక! (కన్నులుమూసికొని యవతార పురుషునిగా నెఱిఁగి భక్తివిన

యములతో చేతులుజోడించి) రామా ! సకలసద్గుణాభిరామా! సీతా మనఃకువలయసోమా!

సీ. రఘువంశమున దశరథ రాజసుతుఁడవై
కౌశికుయాగంబు కాచి నాతి
శాపంబు బోకార్చి సత్కీర్తివహియించి
శివునిచాపముద్రుంచి సీతఁగూడి
పరశురాముని గర్వభంగంబు గావించి
కైకేయివరమునఁ గానకేగి
జానకినెడఁబాసి వానరాధిపునకు
జనువిచ్చి వాలిని సంహరించి
సీతక్షేమంబు మారుతి చేతఁ దెలిసి,
జలధిబాధించి రావణాసురులను ద్రుంచి
యుద్ధమునగెల్చి సతితో నయోధ్యకేగి
పుడమి నమునేలు శ్రీరామమూర్తివీవె!

(సాష్టాంగ నమస్కారములుచేసి మోకారించి కూర్చుండి)

ఉ. కన్నులు గానకేను మమకారము చేతను తప్పుజేసితిఁ
నన్ను క్షమించిబ్రోవు శరణాగతపోషణ! శత్రుశోషణా !
పన్నశరణ్యా! కంసమదభంజన! భక్తజనానురంజనా!
నిన్నెస్మరింపుచుంటిని వినిర్మలభక్తి సమన్వితుండనై.

దేవాధిదేవా! నిరంతర రామనామస్మరణానందుఁడనై కాలము గడుపు చున్న నేనొనరించిన యపరాధమును క్షమింపఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడ!

కృ—(లేవదీసి హస్తమున శిరంబునిమిరి) జాంబవంతా! నీవు మద్భక్తాగ్రగణ్యుండవు. నీయందు దిసుమంతైన నా కాగ్రహము లేదు. తొల్లి రామావతారకాలంబున రావణవధానంతరము మద్భక్త కోటికేను వరంబులనొసంగుతరి "నీకేవరంబుగావలయు" నని

యడుగ నీవు బలగర్వితుండవై "మీతో మల్లయుద్ధ మొనరింపసంకల్పము గలదు; అట్లనుగ్రహింపు" మని వేడుకొంటివి. అట్లే నీకోర్కె చెల్లించెదనుగాని, "రాజుతో బంటు రణమొనరించుట ధర్మేతరవృత్తి యగుంగావున భవిష్యదవతారంబున నీ యభీష్టముం దీర్చెద" నని పల్కియుంటిని. తదాజ్ఞానప్రకారమే యిప్పుడీస్వల్పంబగు సంగరము ప్రవర్తిల్లెను. నారాకకు నయితము హేత్వంతర మించుకగలదు.

జాంబ—స్వామీ! ఆకారణం బెద్దియో సహేతుకంబుగాఁదెల్పి వీనులకు విందుగావింతురా?

కృష్ణు—అట్లైన వినుము.

సీ. జాంబవంతా! నేను ◌ సత్రాజితను నరేం
ద్రుని మిత్రవాత్సల్యరీమునుఁ దలంచి
యొకదినంబున శమంతకమణి ముదమార
నిమ్మని యడుగ నా ◌ కియ్యననియె
తనతమ్ముఁ డామణి ◌ ధరియించి వేఁటకై
యటవికి నేగ సింహము వధించి
చనుచుండఁగా నీవు ◌ జంపి దానిని మానికము ప్రేమతో పుత్రికకు నొసఁగితి
వీ నిజం బెఱుఁగుండ ప్రసేనజితుని
దునిమి కృష్ణుఁడే మణిఁగొని ◌ చనియెననుచు
నింద నాపైని వైచి సందేశమంపె
వానిజాడను గనుగొన ◌ వచ్చినాఁడ.

జాంబవం—ఆహా! కాల మెంతయన్యాయముగానున్నది! (చెలికత్తెతో) చంచలాక్షీ! నీవు త్వరగా బోయి మన జాంబవతీకన్యకను దోడ్కొని రమ్ము.

కృష్ణు—(స్వగతము) హృదయమా! త్వరపడకుము. మంచిదినములు ప్రాప్తించు శుభసూచనములు గానఁబడుచున్నవి.

[జాంబవతీచంచలాక్షులు ప్రవేశింతురు.]

జాంబవం—అమ్మా! జాంబవతీ! ఇటురమ్ము. (దగ్గఱకుఁ దీసికొని) కృష్ణా!

గీ. మహిత సద్గుణ దేదీప్యమానముగను
విపులదయతోడ మాయింట విందుసేతు
దగినపరిచర్య నేసేయఁదగను; నాకు
కూఁతు నొసగెదఁ గొను మతినీతిమెరయ.

(జాంబవతీ కృష్ణు లన్యోన్యకరాశ్లేష మొనరించుకొందురు.)

(జాంబవతితో) అమ్మా! జాంబవతీ!

క. శూరుఁడు జిష్ణుఁడు హరి యువ
తారుఁడు శ్రీకృష్ణమూర్తి దయగలవాఁడై
కోరికలు దీర్పఁ గల్గిన
ధీరుఁడు మగఁడయ్యె నీ యదృష్టముకతనన్.

అమ్మాయీ! ఈపూలహారమును నీభర్తకంఠమున నలంకరింపుము?

జాంబ—(సిగ్గుతో హారమును చేతదాల్చి)

గీ. పూర్వజన్మసమార్జిత పుణ్యముననే
నాకు నాథుండవై తివనారతంబు
నీవె తల్లివి; తండ్రివి; నీవె దైవ
మీవె సకలంబునాకు మహేశమిత్ర. (హారమువేయును)

జాంబవం—(జాంబవతిహస్తమును కృష్ణునిహస్తమునఁనుంచి) కృష్ణా! మహానుభావా!

ఉ. బాలసుమీ! దయామతిని పాలనసేయుము నీవు దీని గో
పాలక! నీటముంచినను పాలనుముంచిన నీదెభార మీ

కాలఫణీంద్రవేణి నను కంపను లోపములెల్ల నెంచక
లీలను బ్రోచుచుందువో పరిశ్రితయభాస్వరకంబుకంధరా.

చంచ—(కృష్ణునితో సపరిహాసముగ)

ఉ. చోరునిరీతివచ్చి గుహం జొచ్చి వెలుల్ గనకుండ మాయచే
చారుతరైకరత్నమును జక్కని జాంబవతీశిరోమణిన్
కోరికదీర గైకొని సుఖుల్ గనుచుండఁగ నేగనుంటి వో
సారసపత్రనేత్ర! నిను సంస్తుతిసేయఁ దరంబె మాకికన్.

జాంబవం—నందనందనా! ఈసుందరాంగిని నీయర్ధాంగిగా నప్పగించితిని. ఎట్లు కాపాడెదవో నీదే భారము. నే నింతకన్నఁ జెప్పవలసినది లేదు. శమంతకరత్నముతోఁగూడ మత్కన్యారత్నముం బరిగ్రహింపుము.

కృష్ణ—మహాభాగ్యము. ధన్యాత్ముఁడనైతిని. మామగారూ! ఇంక మాకు సెలవుదయసేయుఁడు.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

చతుర్థాంకము.

శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ

పంచమాంకము.

రంగము 1. దుర్గాలయము.

[ప్రవేశము:—కైరవకంసికాదులు.]

కైర—(దుర్గ కెదురుగ నిలచి చేతులుజోడించి)

(అనుబంధము)

మాతా! సద్గుణోపేతా! శ్రీకృష్ణుఁడు మా కిరువదిదినంబులు గడువిచ్చి గుహలోఁ బ్రవేశించి, తిరిగి వచ్చెదనని పలికి నేఁటికి గడువు మీరినది. ఇంతవఱకు మామిత్రుఁడు కష్టములను బొందుచుండెనో, కాక మహానందముననుండెనో యనుగ్రహించి, తెలియఁజేయుము లోకజననీ!

[ప్రవేశము:—నందుడు మొదలగువారు.]

నందు—మిత్రులారా! మన మీదుర్గాంబను ప్రార్థించినచో శ్రీకృష్ణుని సమాచారము నెఱిఁగించును. భూతభవిష్యద్వర్తమానముల నెఱింగిన యీదేవికిఁ దెలియని విశేషంబు లుండునా? కావున పోయి ప్రార్థింతము రండు. (ముందుజూచి) కైరవా! కంసికా! మీ రిచ్చటనుంటిరేమి? మీమిత్రుఁ డెచ్చట నున్నవాఁడు? మీతోఁ గలసియుండకపోవుటకుఁ గారణమేమి?

కైర—అయ్యా! సత్రాజిత్తువైచిన నిందానివారణార్థము ఘోరారణ్యాంబునకు మేము కృష్ణునితో నరిగి, ప్రసేనజిత్తుజాడలను శక్తివంచన లేక శోధించి, కట్టకడకు అడుగులజాడ ననుసరించి విగతజీవి

యగు ప్రసేనజిత్తుజాడల గాంచితిమి. అచటినుంటి పోవంబోవ నొకమృతసింహకళేబరంబు గాన్పించె. తచ్ఛవంబులు రెంటికడను శమంతకమణి గాన్పింపమిం జేసి, మణి నెవ్వైన సంగ్రహింప నెంచి, మరల నడుగులజాండంబట్టి, వెంబడించితిమి. ఆయడుగులజాడ మమ్మొకగుహాసమీపమునకుం గొనిచనియెను. తోడనే కృష్ణుం డిరువదిదినములవరకును మమ్మచటం గాచియుండ నియమించి యాగుహం బ్రవేశించి యింతవఱకును మఱలిరాండయ్యెను. వెనువెంట నుందుమని మే మెంతబ్రతిమాలినను వినక, తా నందుబ్రవేశించుటేకాక, గడువుమీఱినపిదప నింటకుం బోవలసి నదేకాని, యాగుహాతలంబు నెంతమాత్రముం బ్రవేశింపరాదని, మిత్రుండు శాసించుటచే నాతనియాన మీఱంజాలక, గడువుకాలము మీఱునందాక నందేయుండి, పిదప విభ్రాంతులమై సంతాపముతో మరలి మామిత్రుని క్షేమసమాచారములను దెలుపవలయునని యీజగజ్జననిం బ్రార్థించుచుంటిమి.

నందు—కైరవా! మీరందఱుం గలసి ఘోరాటవికిం జని, యందు నాకన్నతండ్రి నచ్చట విడిచి వచ్చితిమని యుచ్చరింప మీకు నో రెట్లువచ్చెను? ఇదియేనా మీమిత్రవాత్సల్యలక్షణము? విన్న వారు విశ్వసింతురా?

కైర—(స్వగతము) కటకటా! మే మాతని వెనువెంట వలదనుచున్నను చను టెంతబుద్ధిహీనతయయ్యెను!

సీ. గణపతి నిందుంచు గని హసింపఁగనేల?
భీమేశురాణి శపింపనేల?
శపియింపఁగా నేమి? సరవి సత్రాజిత్తు
ఘురివెం నిగ మోపనేల?

మోహిన శ్రీకృష్ణమూర్తి కానకు నొంటి
జనుచుండఁగా మేము జనగనేల ?
చని మణి వరయుచో జాడఁ గాంచఁగలేక
హరి గుహఁజొచ్చి పోవ్మనఁగనేల ?
పొమ్మనిన మేము మిగుల దుఃఖమ్ముతోడ
నంమునకుఁ దెల్పఁగా మమ్ము నిందజేసె
చేసినందుకు నిందింపఁ జెల్ల దింక
ధాత వ్రాసిన లిపి జవదాటదరమె ?

కంసి—అయ్యా ! మాధవుఁడు మమ్ము గుహఁజొరవలదని నొక్కివక్కా ణించిన నాతనియాజ్ఞ నుల్లంఘించి, యందు మేమునుఁ జిక్కువ డియుండిన మీ కీవర్తమానమైన నెఱింగించువారుండరుగదా ! మమ్మేల నిందించెదవు ?

నంసు—హా! పరమేశ్వరా! మాకృష్ణున కెట్టియాపదయు రానీయకుండ కాపాడుము. (కైరవునితో) కైరవా ! ఇంక మనమందఱమును దుర్గామహాదేవినిఁ బ్రార్థించుటయే కర్తవ్యము.

కైర—మంచిది. అందులకే మేమును నిటకు వచ్చితిమి.

నంసు—(దుర్గాదేవికి నమస్కరించి) తల్లీ! దుర్గాంబా ! నిరంతరమురంత చింతాకరపరహింసాభిలాష సకల జగజ్జాలభయంకరనిరుపమాన బలపరాక్రమ శౌర్యధైర్యవీర్యగాంభీర్యాది సుగుణపరంపరాన్విత చండాసురభండాసురముండాసుర ప్రముఖ రక్షోవీరులం ద్రుంచి జగంబుల రక్షించినతల్లీ! భక్తజనకల్పవల్లీ! సతీమతల్లీ! మాకృష్ణ మూర్తి ఘోరాటవి కరిగి యింతవరకు రాడాయె. ఆతనివృత్తాంత మించుకంతైనఁ దెలియలేదు. నీవు భూతభవిష్యద్వర్తమానముల నెఱింగినమహాశక్తివి గాన, మాముద్దులకృష్ణునివార్త సవిస్తరము దెలియఁబరచి మాకుం గలదుఃఖ మపనయింప వేడుచున్నాఁడ.

(దుర్గాదేవి ప్రత్యక్షమగుచున్నది.)

అందఱు— -: దండకము :-

శ్రీమన్మహాదేవదేవేశురాణీ! పురాణీ! మహాఘోరదుర్వార మాయాబలోపేత మత్తేభనక్తంచరధ్వంసినీ! ముక్తికాంతామణీ! శ్రీజగన్మోహినీ! నీదుపాదాంబుజాతద్వయీ నిత్యసందర్శన స్పర్శనాఖండసేవా స్తవాసక్త చిత్తాబ్జపంకేజజాతేంద్రముఖ్యామరుల్ నీప్రభావంబువర్ణింపఁ గాఁజాల రే నెంతవాఁడఁ భవానీసతీ! చిన్నికృష్ణుండు ఘోరాటవిం జొచ్చి రాఁడాయె నేమయ్యెనో తెల్పి మాదుఃఖముల్మాన్పి మన్నింపవే! శాంకరీ! లోకమాతా నమస్తే నమస్తే నమః.

దుర్గ—యాదవులారా! రుద్రముఖ్యదేవాదులకును నజేయుండును మహాబలపరాక్రమసంపన్నుఁడు నగు నాదివిష్ణుండగు శ్రీకృష్ణున కెట్టియిక్కట్టులైనను రానగునే? అల్లదిగో మణితోడను కాంతామణితోడను గోపాలచూడామణి వచ్చుచున్నవాఁడు. ఇంక మీ రానందము నొందుఁడు. మీకు సమస్తమంగళింబులు గల్గుఁగాక!

(అంతర్ధానయగును.)

[శ్రీకృష్ణుఁడు జాంబవతితో ప్రవేశము.]

నం—(కృష్ణుని కౌఁగిలించుకొని) నాయనా! కృష్ణా! నిందఁ బాపుకొన నరణ్యంబున కరిగి బొందిఁ బాపుకొంటివేమోయని కుందుచుంటి మిరాతండ్రీ! ఇంతకాల మెటనుంటివి? ఈలతాంగి యెవ్వరు? శమంతకమాణిక్యము చిక్కినదాయేమి? త్వరగా నెఱిగింపుము.

కృ—నాయనా! నందా! నేను నిందానివారణార్థ మరణ్యమునం బ్రవేశించి గుహాప్రవేశం బొనర్చినంతదనుక జఱిగిన కథను నామిత్రులు మీకెఱిగించియే యుందురు. తరువాత మహాపరాక్రమ నిధి

యగు జాంబవంతుఁడు సింహమును సంహరించి యామణిని స్వీక రించి, తనకుమార్తెయగునీజాంబవతీకన్యక శయ్యోపరితలంబునఁ గ్రీడాకందుకమువలె గట్టియుంప తన్మణిని నేనుగ్రహించి గైకొని వచ్చుచుండఁ జెలికత్తెలవలన నీసమాచారంబును దెలిసికొని జాంబవంతుఁ డుగ్రుఁడై వచ్చి నన్నుఁ బట్టుకొని యిరువది దినం బులవఱకును నాతో ముష్టియుద్ధం బొనరించి బలహీనుఁడై యోగదృష్టిచే నన్ను కృష్ణునిఁగా నెఱింగి పట్టరాని యానంద ముతోఁ దనకుమార్తెను గానుకగానిచ్చి వివాహం బొనరించి యీశమంతకమణీసమేతంబుగా నాతో నంపెను. ఆజాంబవతియే యీబాలాలలామము.

జాంబ—మామగారూ! నమస్కారము.

నం—తల్లీ! చిరంజీవివై సుపుత్రవతి వగుదువుగాక!

[సత్రాజిత్తు విచారముతో ప్రవేశము.]

సత్రా—(లజ్జాపరవశుఁడై కృష్ణునితో)

సీ. వసుధలో దేవకీ వసుదేవులకుఁ బుట్టి
నందయశోదల మందిరమునఁ
బెరిగిపూతనఁబట్టి పరిమార్చి భీకర
శకటాసురాది రాక్షసులద్రుంచి
భక్తుల మొరవిని బాధలు దొలగింప
గోవర్ధనంబను కుధర మెత్తి
కలుషాత్ముఁడయినట్టి కంసునిఁ బరిమార్చి
గొల్లభామల కోర్కెలెల్లఁ దీర్చి
ప్రేమరుక్మిణీకాంతను బెండ్లియాడి
నళిన సంభవ ముఖ్యు లొసనర్చినట్టి

సంస్తుతులుగాంచి లోక రక్షణముకొఱకు
నవతరించిన నారాయ ణాత్మవీవ!

(చేతులు జోడించి)

ఉ. కల్లలువల్కి పాపమొడిఁగట్టితి, నన్ను క్షమింపుమింక, ను
త్ఫుల్లసరోజనేత్ర! ఫణిభుగ్వరవాహ ప్రశాంతరూప! నా
యల్లరిచే త్వదీయ యశమబ్జ భవాదిసురేంద్ర ముఖ్యులం
దెల్లెడ వ్యాప్తమై తుదకు నింపు వహించు మహత్తరంబుగా.

నందనందనా! నీవు మణిసమేతంబుగా కాననమునుండి వచ్చితివని చారులవలనవిని, నిందాపహరణార్థమై నీవందిన శ్రమనాలించియు మూఢాత్ముండనై యిల్లెద్దియో మాయంబన్నితివని దురూహామునొందితి; విశ్వసింపనైతిని. అంత నశరీరవాణి నన్నుగాంచి,

"గీ. జాంబవంతుండు కృష్ణు ప్రజ్ఞలకుమెచ్చి
తనకొమార్తెను మణిసమేతముగ నిచ్చి
ప్రేమతో దనగుహాయందు పెండ్లిజేసి
పంపినాడిది సత్యంబు పార్థివేంద్ర!"

యనిపల్కెను. తోడనే పశ్చాత్తాపపడి మిమ్ములను క్షమార్పణము గోరుకొన నిటువచ్చితిని. నాతప్పులను మన్నింప వేడుచున్నాను.

సైర—రాజా! సత్రాజిత్తూ!

గీ. అప్పుడే నేను "శ్రీకృష్ణుఁ డట్టివాఁడు
కాదు నిందింపఁగూడ దక్రమ" మటంచు
నెంతజెప్పిన వినకను పంతగించి
యన్నవాక్యము లిప్పు డేమయ్యెనయ.

కృష్ణు—సత్రాజిన్నరపాలా! పార్వతీదేవి శాపప్రభావంబున చవితిచంద్రునిఁ గాంచుటచేత, నా కీనింద సంభవించెను. కాని, దానికి

నీ వెంతమాత్రమును కారకుండవుగావు; అపనిందను దప్పించు
కొన నే నింతశ్రమవహించితినిగాని వేఱుగాదు.

సత్రా—

ఉ. నాకొకకోర్కెయున్నయది; నాప్రియపుత్రిక సత్యభామనుం
జేకొని, పెండ్లియాకుము యశేషమదంబున శాస్త్రరీతిగా
నీ కనుకూలత న్మెలఁగు నిత్యము రుక్మిణితోడ సాటిగా
నే కనుచుండఁగావలయు నెట్టులుగాంచెదొ నీదె భారమా.

నేఁ జేసిననేరమును క్షమించి నాకోరిక నెఱవేర్చి నావంశమును తరింపఁ
జేయవేఁడెద.

కృష్ణ—నాయందు భక్తియుక్తముగా నున్నవారి కోర్కెల నెఱవేర్చు
టయే నాసంకల్పము. కాన మీయిష్టానుసారముగా నటులనే
మీకొకమూర్తె నిచ్చి వివాహ మొనరింపవచ్చును.

సత్రా—(నందునితో) బావగారూ!

గీ. బ్రాహ్మణులఁజేరి మాసత్య భామ కృష్ణ
మూర్తులకుఁ దగినట్టి ముహూర్త మొకటి
యంబుజారాతితారాబలాన్వితముగ
త్వరితగతి నిర్ణయింపఁగ వలయునయ్య.

నందు—కంసికా! నీవు సత్వరంబుగ నరిగి ముహూర్తనిర్ణయం బొనరిం
చుటకు మన గర్గాచార్యులవారిం దీసికొనిరమ్ము.

కంసి—(నిష్క్రమించి గర్గాచార్యునితో పునఃప్రవేశము.)

నందు—స్వామీ! ఆచార్యోత్తమా! నమస్కారము.

గర్గా—సమస్త సన్మంగళానిభవంతు- మనస్సంకల్పసిద్ధిరస్తు-

నందు—ఆచార్యోత్తమా! మాకృష్ణమూర్తికి సత్రాజిత్తు మహారాజు
గారి కుమార్తెను సత్యభామ నిచ్చి పాణిగ్రహణ మహోత్సవ

మొనరింప నిశ్చయించితిమి. కావున మీరు శుభలగ్నంబు నొం డు నిర్ణయింపవలయును.

గర్గా—(పంచాంగమును విప్పి పరిశీలించి) అయ్యా! ఈదుందుభినామ సంవత్సర మాఘశుద్ధ యేకాదశీ భానువారము రాత్రి యిరువది గడియల ముప్పది విఘడియలవేళకు మృగశీర్షానక్షత్ర వృశ్చిక లగ్నమందు చిరంజీవులైన శ్రీకృష్ణమూర్తివారికిని సత్యభామా దేవిగారికిని చంద్రతారాబలయుక్తమైన శుభలగ్నము గలదు.

నందు—(సత్రాజిత్తుతో) బావగారూ! ఇదియే శుభలగ్నము. మే మీ శుభముహూర్తమునకు వివాహమున కేతెంచెదము. మీరును ప్రయత్నంబున నుండనగును.

సత్రా—చిత్తము. (సత్రాజిత్తొకవైపునను మిగతవారు మరియొకవైపు నకును నిష్క్రమింతురు.)

తెర ప్రాలును.

రంగము. 2.

ప్రదేశము—రాజవీధి.

[ప్రవేశము:—వేంకటశాస్త్రి, సుబ్బావధాని.]

వేంక—సుబ్బావధాన్లుగారూ! సత్రాజిత్తు మహారాజుగారికుమార్తె సత్యభామను, శ్రీకృష్ణమూర్తివారికిచ్చి మాఘశుద్ధ యేకాదశీ భానువారమునాడు వివాహము చేస్తారట! ఆవివాహములో వీసె వీసె బూరలు- పెద్ద పెద్ద బొబ్బట్లు పిండివంటలూ లాడు జిలేబీ మిఠాయీలూ మొదలైనవానితో సంతర్పణజేసి మొ హరీలు కాసులు- వరహాలు శహాలూలు తరగతివారీగా సంభా వనలిస్తారట! అచ్చట మొదటి తరగతి సంభావన మాకుము డుతుంది.

సుబ్బా—ఆలాగెప్పుడూ కాదయ్యా! వేదంచదువుకున్న ముండావాణ్ణిగనక మొదటితరగతి సంభావన నాకు ముడుచుఁంది. శాస్త్రం చదువుకున్నారుగనక మీకు రెండోతరగతే గతి.

వేంక—వేదంచదువుకున్నవాళ్లు యెక్కడజూచిన సీమనేపాళపు పొదలల్లాగు మూడయిస్తే మహిషదానమైనా పడుచూ వూరికి తోంభైమంది వుంఛారు. శాస్త్రం చదువుకున్న మాలాంటివారా వూరికొక రిద్దరైనా వుండడంకష్టం. అందుచేత, శాస్త్రం చదువుకున్నవారిని గౌరవించినట్టు వేదం చదివినవాళ్లని యీరోజుల్లో గౌరవించడంలేదు- శాస్త్రం పురుషకారమైన విద్యకాదటయ్యా!

సుబ్బా—వేదం బ్రహ్మవిద్య, లోకంలో వేదశాస్త్రాలంఛారు గాని శాస్త్రవేదాలనరు- అందుచేత చదువుకున్నవాణ్ణవడంచేత మొదటిసంభావననాది.

వేంక—అయితే లోకంలో వేషభాషలు స్త్రీపురుషులు పేడా బెల్లం అంఛారుగదా మీరు చెప్పినట్లైతే- యీవుదాహరణ ప్రకారం ముందు శబ్దాలయొక్క గౌరవంమీకు జరుగుతుంది.

సుబ్బా—అయ్యా! మేముచదువుకున్నది వేదం. దానికి నీచోపమానాలు పనికిరావు- నీవేమంటే అనుకో! ముందు గౌరవంమాత్రంనాదే! తప్పదు.

వేంక—వేదముచదివి విద్యారణ్యభాష్యం చదివి, వేదార్థం చెప్పేవేదపండితులగు, విశ్వరూపాచార్యులవారివంటి మహనీయుల కట్టి గౌరవము జరుగుచుంది. అర్థమించుకైననుఁ దెలియక ఆడవాళ్లు పాటలు నేర్చుకున్నట్టు- పూజ- పుణ్యాహవాచనము- రెండాశీర్వచనపు ముక్కలు- నేర్చుకొని సంతకమైనా చేయలేని మీబోటివారికి చకారగుళ్ల గౌరవమే జరుగుతుంది. శాస్త్రం చదు

వుకొని సభలలో వాక్యార్థముచేసే మాబోటి తర్కవ్యాకరణ పండితులకే ప్రథమగౌరవం.

సుబ్బా—మావంటి వేదంచదువుకున్నవారికి నమస్కారాలు- మీవంటివాక్యార్థాలు చేసేవారికి తిరస్కారాలు. వాదముఖమైనప్పుడు అట్టెక్కంగూడాగుడిస్తారు.

వేంక—ఇదంతా యెందుకయ్యా! రేపు జరగబొయ్యే వివాహమునకు వుభయులమూ వెళ్ళాముగదా! ఎవరికిముందు సన్మానం జరిగేది తెలుస్తుందిగా! నీకు భోజనందగ్గరా మాకుసభలలోనూ యెలాగూ గౌరవము జరుగకమానదు- పద, పద.

(ఇరువైపుల నిష్క్రమింతురు.)

రంగము. 3.

ప్రదేశము—కల్యాణమంటపము.

[నందుడు కృష్ణుడు-గర్గాచార్యులు-సత్యభామ బ్రాహ్మణులు చెలికాడు మొదలగువారు ప్రవేశము.]

గీ. మహిమజూపిరి యోగులుగోమానివరులు
పరిణయమునకు బ్రహ్మయేకరణి దీని
జతురమతితోడ నాయదృష్టమున నాపె
జనకుడేవచ్చి నాకిచ్చెసమ్మదమున.

చిరకాలమునుండియు నీమెరూపరేఖావిలాసాతిశయములు విని మదీయహృదయాంతరాళమ్మున లగ్నమై యెన్నడు దర్శనభాగ్య మబ్బునోయని యువ్విళ్లూరుచుండ నేటికి వారే నాకొసంగుటచేత సంకల్పసిద్ధుండనైతి.

సత్య—(సిగ్గు నభినయించుచు ముందునకు రాకుండును.)

కృష్ణు—ఆహా! యేమి యీసుందరాంగి ముఖారవింద సౌందర్యము!
ఇందుచేతనే—

సీ. సఖియనెమ్మోముతోఁ సాటిరాజాలక
దినదినంబును శశి తపనటఁ జెందె,
కలికిముఖాంబుజ చితకళలతో సరిరాక
జలజారిమబ్బు లోఁపలనుదాగె
కంజాక్షివదన ప్రకాశంబునకు నోడి,
జాబిల్లి మేన మచ్చనువహించె
వనితాస్య మందున్న వక్త్రముఁ బరికించి
కమలారిల్క వారికరిఘటిల్లె
యిన్నిటికి నోడి చంద్రుఁడు ఖిన్నుఁడగుచు
నున్నతరిచేమొ రాహువు తన్ను మ్రింగె
నెలఁతనెమ్మోము గాంచివర్ణింపఁదరమె
ధాతకైనను వానిముత్తాతకైన.

(సత్యభామను శ్రీకృష్ణమూర్తిసరసనుఁ గూర్చుండఁజెట్టి వివాహము జరుపుచుండఁగా- కృష్ణుఁగు పుష్పహారముఁ దాల్చి.)

గీ. అగ్నిసాక్షిగ నిన్నుఁ బెండ్లాడి నీకు
విభుఁడనై తినిగాన నీవ్విడ నెపుడు
నాదుప్రాణములెల్ల నీమీదనిలిపి
నీయభీష్టము చొప్పుననేఁ జరింతు.

(బ్రాహ్మణులు యథోక్తముగా మంత్రములు చదివి కల్యాణము చేయింతురు.)

కృష్ణు—పార్వతీదేవిశాపము నావంటివానికే దర్భరమై యష్టకష్టముల ననుభవింప వచ్చినదన నిఁక మనుష్యమాత్రుల మాట యేమికా

వలయును? ఇంతటినుండి యష్టకష్టముల ననుభవింపకుండ జనులకు వరంబిచ్చుచున్నాఁడ !

గీ. భాద్రపద శుద్ధ చవితినిభక్తితోడ
నీకధను విన్నఁ జదివినలోకులకును
చందురునిఁ గాంచినట్టి యాకనిందబోయి
ధన్యులయ్యెద రాచంద్రతారకముగ.

భరతవాక్యము.

కవివరులెల్ల సౌఖ్యములుగల్గి సుఖింతురుగాక ! ధారుణీధవులు ప్రజన్ ప్రజావలివిరోధంబున బ్రోతురుగాక ! పండితప్రవరులు మంగళంబును శుభంబని యందురుగాక ! నిశ్చయిమీయవనిని నిట్టినాటకములాదరముగనుఁగాక ! నెల్లెడన్.

అందఱు—తథాస్తు. తథాస్తు.

మంగళము.

మంగళము నీకు పాపతమఃహతంగ !
మంగళము నీకు శాత్రవమదవిభంగ !
మంగళము నీకు సర్వసంపత్సుభాంగ !
మంగళము నీకు మూషికామలతురంగ !.

తెర వ్రాలును.

శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ పంచమాంకము.

సర్వమును, సంపూర్ణము.

ఆంధ్ర నాటకములు.

మహానంద ద్రో. సీ.	0-12	బొబ్బిలియుద్ధము శ్రీ. కృ.	1- 0
శ్రీకృష్ణప్రతిజ్ఞ సు. క.	0-12	కుశలవ జ. ల.	0-12
పద్మవ్యూహము మ. న.	1- 0	విచిత్రచిత్రమాల అ. సో.	0-12
ఉషాపరిణయము డిటో	0-12	సత్యహరిశ్చంద్ర సో. రా.	1- 0
రామదాసు గా. సూ.	0-12	అలీబాబా 40 దొంగలు	0-12
జయంతజయపాలము గ. కా.	0- 8	ఏకచ్ ప్యాలా సాంగ్సు ప్ర. గ.	0-12
పాండవాజ్ఞాతవాసము చె. వేం.	0- 8	రామదాసు రా. నా.	1- 0
కనకతార ము. చం.	0-12	సంపూర్ణరామాయణము అ. సో.	1- 0
సతీఅనసూయ అ. సో.	0-12	భక్తప్రహ్లాద కొ. గో.	0-12
తెనాలిరామకృష్ణ చి. సో.	0- 8		

డిటెక్టివ్ నవలలు.

బంగారు బరిణె పా 1	1- 0	చోరాగ్రేసర చక్రవర్తి	0-12
డిటో రెండవభాగము	1- 0	గజదొంగ	0-12
సుడిగాలి పా 1	1- 0	రూపసుందరి	0-12
సుడిగాలి పా 2	1- 0	సరళ	0-12
రక్తజ్వాల పా 1	0-12	విషజ్వాల	0-12
రక్తజ్వాల పా 2	0-12	ఘోరకలి	0-12
మంత్రదగబ్బ పా 1	0-12	శిశుహత్య పా 1	1- 0
మంత్రదగబ్బ పా 2	0-12	శిశుహత్య పా 2	1- 0
యమదూత	1- 0	శిశుహత్య పా 3	1- 0
పేటికాంతర శవము పా 1	0-12	హత్యావినోది	0-12
డిటో పా 2	0-12	ఇందిర	1- 0
భయంకరనారీపిశాచి	0-12	వాడే వీడు	0-12
ప్రతాపదౌర్జన్యము	0-12	హత్యా విచారము	0- 6

చరిత్రాత్మకమైన నవలలు.

వనదుర్గము	1- 0	మానసింగు	1- 0
తపోవనము	1- 0	కిశోరి	1- 0
జపమాలిక పా 1	1- 0	వక్రరేఖ	1- 0
జపమాలిక పా 2	1- 0	తానీషా	1- 0

వలయువారు:- కుదుకూరి సుబ్బారావు, సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.

బీ. బాలాజీదాసుగారిచే రచింపబడిన హరికథలు.

సంగ్రహరామాయణము	1- 0	దయాకర విజయము	0- 8
కుశలవ విజయము	0- 8	సూరదాసు చరిత్రము	0- 6
గయోపాఖ్యానము	0- 8	పురందరదాసు చరిత్రము	0- 6
ప్రియంవదా చరిత్రము	0- 6	కర్ణానందదాయిని (పద్యములు)	0- 6
జయప్రద లేక పురూరవ	0- 8	హరికథేతిహాససమంజరి	
త్రిశంకువిజయం	0- 8	1 వ భా॥ (పద్యములు)	0- 6
నలచరిత్ర	0- 8	2 వ భా॥ (కీర్తనలు)	0- 6
సీతాకళ్యాణము	0- 8	కుచేలోపాఖ్యానము	0- 6
రుక్మాంగద చరిత్రము	0- 8	శశిరేఖాపరిణయము (హరికథ)	0- 8
ద్రౌపదీ మానసంరక్షణము	0- 6	రామదాసు చరిత్రము చ. రా.	0- 6

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారిచే రచింపబడిన హరికథలు.

జానకీ శపథము	1- 0	భీష్మచరిత్రము	0- 8
రుక్మిణీకళ్యాణము	0-12	అంబరీష చరిత్రము	0- 8
మార్కండేయ చరిత్రము	0-12	గజేంద్రమోక్షము	0- 8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానం	0-12	ప్రహ్లాద చరిత్రము	0- 8

పై ఎనిమిది పుస్తకములు కలసిన క్యాలికోబైండు. 5- 8

స్త్రీ ల పా ట లు.

ఘాలి సుబ్బారావు పాటలు	0-12	పన్నెండ్రాజుల కథలు	0-12
డిటో పా 2	0-12	మహాపతివ్రతల కథలు	0- 8
వేడుక పెండ్లిపాటలు	0- 8	గానవిద్యాతరంగిణి	1- 0
మహిళా మనోరంజని	0- 5	కుశలవ యుద్ధము	0- 8

వి వి ధ ర క ము లు.

దస్తావేజులమతలబు	0-12	ఇన్ కంటాక్సు గైడ్	2- 0
హిందుస్తానీ తెల్గుబోధిని	0- 6	ఆధ్యాత్మరామాయణ	0- 8
దాప్టికపంతులు ఫారుస్సు	0- 4	భగవద్గీత (పద్యం)	1- 9
వేమనరత్నములు	0-12	రామాయణభజనకీర్తనలు	0- 4
భాగవతరత్నములు	1- 0	హిందీబాలశిక్ష	0- 8
దండకరత్నములు	0- 6	అద్భుతదీపిక	0- 8
సమయోచితపద్యరత్నావళి	0- 6	జ్యోతిషఫల ప్రదర్శని	0-12
అద్వైతబోధిని	2- 8	భట్టి విక్రమార్కుల కథలు	0-12

14701